

ПОСЛОВИЦЫ И ЗАГАДКИ.

Послѣ изданія г. Номисомъ, замѣчательнаго по полнотѣ и обработкѣ, сборника Малорусскихъ пословицъ и поговорокъ,—всякое другое собраніе представляется бѣднымъ. Таково и предлагаемое нами собраніе пословицъ и поговорокъ. Многія изъ приводимыхъ здѣсь пословицъ имѣются и въ сборникѣ Номиса; но мы все-таки нашли нужнымъ напечатать ихъ въ „Трудахъ Экспедиціи“, по слѣдующимъ соображеніямъ: 1) пословицы и загадки уясняютъ міровоззрѣніе народа, а потому служатъ дополненіемъ къ матеріаламъ, напечатаннымъ въ 1 выпускѣ I-го тома; 2) всѣ пословицы и загадки, приводимыя нами, взяты изъ рукописныхъ источниковъ, а именно: или записанныхъ нами, или сообщенныхъ намъ другими собирателями. Такъ, по Ущицкому уѣзду Подольской губерніи, большая часть пословицъ сообщена намъ г. Дыминскимъ, по Черкасскому Кіевской губерніи—Г. М. Симиренкомъ. Большая часть пословицъ записана въ западной части Подольской губерніи, а равно въ Подлясьѣ и Полѣсьѣ, откуда до сихъ поръ было наименѣе этнографическихъ матеріаловъ, и потому предлагаемыя пословицы и загадки представляютъ интересъ, свидѣтельствуя о степени распространенности однородныхъ пословицъ по территоріи Малорусскаго населенія. 3) Независимо отъ этого, предлагаемое собраніе пословицъ и загадокъ служитъ матеріаломъ для изученія языка, представляя особенности фонетическія, лексическія и грамматическія, характеризующія

или Подольское, или Полѣское, или Украинское нарѣчія. 4) Наконецъ, мы расположили пословицы по предметамъ, или понятіямъ, ими характеризуемымъ; поэтому представляется извѣстное удобство пользованія ими, хотя, конечно, при этой группировкѣ, потребовавшей не мало времени и труда, неизбѣжны недостатки. Наприм., пословица иногда имѣетъ нѣсколько значеній; но мы, избѣгая повторенія, помѣщали ее одинъ разъ, по понятію или предмету, характеризуемому ею, или, въ случаѣ трудности подведенія подъ то или другое понятіе,—по предмету, въ пословицѣ упоминаемому. Но, не смотря на неизбѣжныя ошибки отъ такого или иного толкованія пословицы, мы смѣемъ думать, что принятый нами способъ группировки пословицъ и загадокъ—практичнѣйшій, по удобству пользованія матеріаломъ.

Марта 12-го дня 1873 года.

Городищенскій заводъ.

П. Чубинскій.

Ангель.

Якъ
то чортъ

Баба (жс)

Якъ
Бабин
Не бу
Гарна
Якъ
Бабо,
Зъ чи
Хотіла
Изгада
Сідай,
Баба
Баба
Де чор
Бабу
Баба

ПОСЛОВИЦЫ.

А.

Ангель.

Якъ дитина паде, то ангіль подушку влады; а якъ старий лижить, то чортъ камінь держить. [Уш. у.]

Б.

Баба (женщина, старуха, знахарка).

Якъ світъ світомъ—то не буде баба вйтомъ. [Чер. у.]

Бабине грімно—всімъ людямъ дивно.

Не буде баба дівкою.

Гарна баба й безъ єдвабю [Уш. у.]

Якъ би де въ затинку, то стала би за дівку. [Уш. у.]

Бабо, давай сало, аби за мое стало.

Зъ чимъ баба на торгъ, зъ тимъ зъ торгу.

Хотіла баба видри, та насилу сама видерлася.

Издадала баба дівера, що добрий бувъ. [Черк. у.]

Сідай, бабо, підвезу тя.—Нема часу: треба йти.

Баба зъ воза—конямъ легше.

Баба й чортъ—то все ідно:

Де чортъ не може, то тамъ бабу пошле.

Бабу й чортъ не змідрує.

Баба й чорта звела. [Уш. у.] (См. Жінка).

Багатство, Заможність (богатство, богатый, зажиточность, зажиточный).

Повне пролитимъ не буває. [Черк. у.]

Багатство Богъ на вилахъ носить: кому схоче, тому й дасть. [Рад. у.]

Хиба птичого молока в нѣго нема.

Тільки пташечого молока нема. [Уш. у.]

Багатство дме, а нещастя вдвоє гне.

Багатий бідного не знає.

Хто їсть фляки, той думає, що кождий таки.

Багатий дивується, чимъ убогий харчується. [Уш. у.]

Багатому щастя, а убогому діти.

Багатому чортъ діти колише.

Багатому и дурневі місце дадуть.

Хто багатъ, тому радъ. [Уш. у.]

Багатий, якъ земля свята. [Уш. у.]

Мужикъ багатий, а панъ кудлатий, то все ідно.

Багачі ідять калачі, але вони сплять в день, а мало в ночі. [Уш. у.]

Багато задумає, а смерть за плечима. [Уш. у.]

Якъ є колд чдо тупать, то є що й хрупать. [Черк. у.]

Тоді чоловікъ весело співає, якъ п'ятерикомъ погоняє.

Хлібъ вбірає, хто єго має. [Уш. у.]

Я умію ворожить, якъ є що в ротъ уложитъ. [Черк. у.]

Добре дуріти, якъ приступає.

Ситий голодного не понімає. [Рад. у.]

Бадєристий (бодрий духомъ, бойкий, бравий).

(См. Веселий).

Ага! вбоки взялася, аби ребро не боліло. [Черк. у.]

Хлопъ біду по боку, коли докучає, трястя її матері, нехай мене знає! [Черк. у.]

Не говори, біда; мовчи, лихо!

Помолися в скалі, в лісі, та нічого не бійся.

Дай, Боже, якъ дававъ. [Уш. у.]

Важання, Молитва (желаніє, пожеланіє).

(См. Проклєнь).

Дай, Боже, трє разомъ: щастя, здоров'я и душі спасення. [Черк. у.]

Пошли, Господи, сь неба чого кому треба. [Черк. у.]

Дай, Боже, старимъ очі, а молодимъ розумъ. [Черк. у.]

Ой, Боже, батьку, дай грошей и въ прешіль и въ шапку. [Черк. у.]

Дай ему, Боже, въ землі легко лежати. [Уш. у.]

Борони, Боже, відь пана Яна, козячого кожуха, соломьяного капе-
люха, вербовихъ дровъ. [Уш. у.]

Сідайте, най все добре сідає. [Уш. у.]

Колибъ то можно бути черезъ зіму котомъ, черезъ літо пастухомъ, а
на Великдень попомъ. [Уш. у.]

И моя душа не зъ лика—того хоче, що й людсьька.

И моя душа не зъ лопуцька, того хоче, чого й людсьька. [Берд. у.]

Бодай васъ лихо минуло.

Щобъ васъ пророкувала добра година [Черк. у.]

Най ёму легенько икнеться. [Уш. у.]

Баваляръ (*бакалавръ*).

Бакаляру, не дрімайте, беріть перігъ та кусайте. [Уш. у.]

Балакливий (*словоохотливий*).

(См. Лепетень).

Більше їжъ, а меньше говори. [Уш. у.]

Баршиполецъ.

Що п'яна жінка, що скажена кішка, що зъ Баршиполя чоловікъ —
все одна. [Полт. губ.]

Басаринка (*выговоренный подарокъ, взятка*).

Дай куку въ руку. [Черк. у.]

Треба ёму дати куку въ руку.

Батько (*отець*).

(См. Мати. Діти. Дочка. Синь).

Батькове и мамине благословіня и въ воді не тоне, и въ огні не
горить. [Уш. у.]

Якъ кажуть, то й батька вяжуть. [Уш. у.]

Одинъ тому часъ, що батько въ плахті, а мати що-дня, то й не ка-
жуть, що брідня. [Черк. у.]

Выгравъ батько справу: взявъ въ шкуру и до-дому пішовъ. [Уш. у.]

Впавъ батько зъ гори—чортъ ёго бери.

Байка (*баснь, выдумка*).

Не все то правда, що байка каже. [Уш. у.]

Безгрішье (*безденежье*).

(См. Гроші. Бідність. Багатство).

Все купи, та купи—купила притупило. [Черк. у.]

Біда (*бѣдность, несчастіе*).

(См. Лихо. Недоля. Злидні. Нещастя).

Нікому не хочеться за горячий камінь ухватиться. [Черк. у.]

И муха на заваді. [Черк. у.]

Міні (чи тамъ їй, ёму і д.) и муха на заваді. [Черк. у.]

Одною поганяю, а другою слези втираю. [Черк. у.]

Кому що, а мені якъ разъ підъ стежку. [Черк. у.]

Аби тільки торбинка розв'язалась, а тамъ и мешечокъ. [Черк. у.]

То тільки цвітокъ, а впереді ягідки. [Уш. у.]

На около вода, а въ середині біда. [Уш. у.]

Ідна біда не докучить, а десять.

Ідна біда не докучить, мовлять старі люде,

Бо якъ ідна заверушить—то сотня прибуде. [Берл. у.]

Зъ бідною, якъ зъ рідною мамою.

Ідь хутко—бїду наженемъ, ідь по волі—тебе нажене.

Не ходить біда по лісі, а по людяхъ.

Бісь бїду перебуде,—ідна згине, друга буде.

Біда бїду породила, а бїду чортъ. [Уш. у.]

Вже иду, взявшись за бїду. [Уш. у.]

Булобъ краще, та нікуди—хочъ у боки, та навприсядки. [Черк. у.]

Відъ бїди поли вріжъ та втікай. [Уш. у.]

Бідність, Неспроможність, Убожество (*бѣдность, нищета*).

(См. Біда).

Куди не обирни, то дзюравимъ на верхъ. [Уш. у.]

Що потімъ, якъ борщъ ні съ чимъ. [Уш. у.]

Якъ нема статку, то й нема упадку. [Черк. у.]

При злидняхъ, та ще й зъ перцемъ. [Черк. у.]

Зъ пустої стодолі пусті горобці. [Уш. у.]

Кожухъ козиний, вербові дрова—то й смерть. [Черк. у.]

На світі стількі латъ, скілько въ селі хатъ. [Уш. у.]

Наша хата зь Богомъ тріма: якъ на дворі, то и у насъ тепло.

Коли убогому женитися, то тоді нічъ мала.

Утікай голий, бо ти обдеруть. [Уш. у.]

Зимно—то не димно. [Уш. у.]

Збіранимъ колосьямъ не напхасишь рота.

„Іжъ, куме, хлібъ, хочъ позичений.“ — „Та меніжъ ёго не оддавати.“

[Черк. у.]

Такъ чисто въ хаті, що хотъ каші розкинь. [Черк. у.]

Куди пішовъ, то весь хвесь. [Черк. у.]

Кому те добро вістанеться, що нема нічого — прийде голий, забере въ пазуху, та й понесе. [Черк. у.]

Вставъ, підперезався, та й зовсімъ зобрався. [Уш. у.]

Чи зискъ, чи страта—одна заплата.

Бодай той іздурівъ, що мені винень. [Уш. у.]

Чого въ багатимъ дворі нема, — хіба хліба та солі. [Черк. у.]

Спать зь панами, а їсти зь свинями. [Черк. у.]

Не скупость—така спроможність. [Золот. у.]

Якъ умре богатиръ, то іде весь миръ; а якъ умре біднякъ, то тільки піць та дякъ. [Уш. у.]

Пийте, діти, воду, бо вода свячена. [Уш. у.]

Якъ въ stodолі не молотиться, то въ хаті не колотиться. [Уш. у.]

Якъ я се добре мавъ, то я тоді кумовавъ, а якъ теперъ підунавъ, то я вже не кумъ ставъ. [Каменец. у.]

Де коротко, тамъ и рветься. [Уш. у.]

Де тонко, тамъ ся рве. [Уш. у.]

Який борщъ—такъ ёго й морщъ. [Полт. губ.]

Бушивъ-би село, та грдшей голо. [Черк. у.]

Прийшовъ нестатокъ, винивъ остатокъ. [Уш. у.]

Меньше вкусу, меньше й трусу. [Черк. у.]

Ото зібрався, якъ убогій на сісіль. [Уш. у.]

(См. Віда. Лихо).

Вільмо.

Вільмо окові не іскодить, а тільки на него не бочить. [Уш. у.]

Вільший (высший по положенію или средствамъ).

(См. Старший.)

Вільшому більше й треба.

Великому велика й яма.

Бійка (*битве, драка*).

(См. Сварка. Кнй).

Палиця має два кінця.

Б'ють таєь якъ Гамана Жидівського.

Въ очахъ миготить, а въ голозі світиться.

За битого двухъ небитыхъ дають, та ще й не беруть.

Богъ.

(См. Образъ. Набожний. Чортъ).

Ідень Богъ безъ гріха.

Такъ буде, якъ Богъ дасть. [Уш. у.]

Що Богъ дасть, то буде. [Уш. у.]

Хто зъ Богомъ—Богъ зъ нимъ.

Якъ бувши въ Бога годень, то не будетъ голодень. [Черк. у.]

Кого Богъ засмутить, того й потішить.

Которий Богъ помочивъ, той и висушить. [Уш. у.]

Кого Богъ судить, чоловікъ не розсудить. [Уш. у.]

Якъ Богъ дає, то й вікномъ пхає. [Уш. у.]

Якъ Богъ дасть вікъ, то найдеться лікъ. [Уш. у.]

Якъ Богъ нашъ, таєь ми бісові. [Уш. у.]

Якъ Богъ не позволить, то й свиня не з'їсть.

Якъ би Богъ слухавъ пастуха, то бъ вся череда виздыхала.

Якъ Богъ дасть, батко хату продасть, та собаку купить, то до хати ні хто не пристицуть.

Якъ би не Бігъ, хто бы намъ помігъ.

Якъ зачнуть сіно косити, не треба Бога за дощъ просити. [Уш. у.]

Якъ ми Богові, таєь нашъ Богъ. [Уш. у.]

Чоловікъ мислить, а Богъ керує.

Божої моці ні хто не переможе. [Уш. у.]

Богу помолись—зачинай, не бійсь.

Богъ терпівъ и намъ казавъ. [Уш. у.]

Богъ терпить до пори. [Рад. у.]

Черезъ те чоловікъ и вольнує, що Богъ милосердний. [Черк. у.]

Богъ не злізе зъ неба зъ кіємъ бити, але якъ накаже, то ажъ очі

повилазять. [Уш. у.]

Богъ не прийде батогомъ карати. [Рад. у.]

Богові Святому дякуйте. [Уш. у.]

Богъ має більше, якъ роздавъ. [Уш. у.]

Богъ
Богъ
Богъ
Богъ
Богъ
Безъ
Безъ
Хто
Передъ
Божен
буде? [Черк.
Набра
Бога
Болот
Болот
Бород
Борода
Бридвий,
ратий
(См. Вд
Вродил
Не див
Задріпа
Такий ч
Нечиста
Іли, якъ
Масти м
Брехня (не
(См. Лене
За-що кун
То така
Песъ брег
Песъ би
Людамъ б

Богъ бачить, якъ сирота плаче.

Богъ давъ, Богъ взявъ. [Уш. у.]

Богъ-би за васъ говоривъ.

Бога хвали, а чорта не гніви. [Рад. у.]

Богъ знає хто живий, а чортъ знає хто вмере. [Уш. у.]

Безъ Бога ні до порога, а зъ Богомъ хоць и за море. [Рад. у.]

Безъ Божої волі не згинешъ ніколи. [Вѣльск. у.]

Хто Бога не боиться, той людей не соромиться. [Уш. у.]

Передъ Богомъ гріхъ, передъ людьми сміхъ.

Боженьки, Боженьки! надъ кими ви богуватимате, якъ насъ не буде? [Черк. у.]

Набрався Богъ богатихъ да бідними роскидає. [Каменець. у.]

Бога не вчить, якъ хлібъ родить. [Ч. п.]

Болото.

Болото—золото.

Борода.

Борода—честь, а вуси и въ собаки єсть. [Рад. у.]

Бридкий, Нечипурний (безобразный, некрасивый, неряшливый, неопрятный).

(См. Вдача. Лінощи).

Вродила мати, та не облизала.

Не дивись, що забродивсь, аби халявъ не покалявъ. [Гадяч. у.]

Задріпалась, якъ мельникова корова. [Уш. у.]

Такий чистий, якъ жидівський пантофель.

Нечистаго и вода не обмос. [Уш. у.]

Іли, якъ пани, а наляли, якъ свині [Уш. у.]

Масти мужика медомъ, а вінъ смердить гноємъ. [Уш. у.]

Брехня (неправда, ложь, мунг).

(См. Лепетень. Наговіръ. Поговіръ).

За-що купила (або: купивъ), за те й продаю.

То така правда, якъ вошъ кашляє.

Пєсь бреше, а вітеръ несе.

Пєсь би того не слухавъ. [Уш. у.]

Людамъ брехні не перещекати.

Не все то правда, що на весілі плещуть.
Правда що раки: бо червона юшка. [Уш. у.]
Якъ скаже сухо, то застряне по ухо. [Уш. у.]
Нехай брешуть, аби не вкусили. [Черк. у.]
А хочешь що збрехати — язикъ прикуси. [Уш. у.]
Брехнею світъ перейдешь, а назадъ не вернешя. [Уш. у.]
Брехню люблять, а брихнівъ ні.
Хто бреше, той ся пробреше. [Уш. у.]
По правді бреши, по правді очі вилізуть. [Кам. у.]
Хто разъ збреше и другий разъ не вірять.
Бреше, ажъ за нимъ куриться.
Бреше, якъ шовкомъ шие.
Заклявсь, ажъ сорочка полотномъ стала.
Вітеръ віе, собака бреше, а брехунъ говоре — то все ідно. [Рад. у.]
Брехать не ціпомъ махать. [Черк. у.]

Бувалий (*опытный, практичный*).

(См. Зрістя. Розумний. Наука).

Бувъ я на коні и підъ конемъ. [Уш. у.]
Знаю я де козамъ роги втипають.
Чоловікъ хочъ не молочений, та по току волочений. [Черк. у.]
Не питай вченого, а питай бувалого. [Черк. у.]
Не питай старого, а бувалого. [Рад. у.]
Колибъ той разумъ на переді, що на заді. [Уш. у.]

В.

Вартість (*стоимость*).

Не йде о каштунокъ, але наїдокъ. [Уш. у.]
Худший — то золотий, которий хороший — то сорокъ грошей. [Уш. у.]

Вдова, Вдовецъ.

(См. Рідъ. Семья).

Богъ за жінку, чоловікъ за дівку.
Хто вдову мина, то щастя нема. [Черк. у.]

Вдача (*характеръ, природныя качества*).

(См. Креса. Бридкій).

Така Парася придалася. [Рад. у.]
Який вродився, такий и згине. [Уш. у.]

Лис
Ще
Пій
Веселі
Хол
Та
Весілл
Гар
Пол
Як
Верба
Сув
Верби
Вер
Веред
Хо
Зь
Видъ
На
Вила.
Вила
Вина,
По
Уда
Не
Свя
Не
Кін
Не
Дяд
На

Лисий вродився, лисий згине. [Уш. у.]

Ще ся той не вродивъ, щоби всімъ угодивъ. [Уш. у.]

Піймаешъ—поїдешъ, а не піймаешъ—пішки підемъ. [Уш. у.]

Веселість (*веселый нравъ, веселое состояніе духа*).

(См. Бадёристий).

Хоць біда, та гоць. [Уш. у.]

Та нехай люде сміються який я веселий. [Уш. у.]

Весілля (*свадьба*).

Гарне весілля на воротяхъ не висить.

Поки ся весілля скоїть, то и рана загоїть. [Кам. у.]

Якийсь то дідько жениться, та весілля нема. [Кременець. у.]

Верба (*ива*).

Сукъ не верба.

Вербичъ (*вербная недѣля*).

Вербичъ! а на себе кожухъ тербичъ. [Рад. у.]

Веревливість (*капризъ*).

Хоць гірший, аби инший. [Уш. у.]

Зъ него и чортъ въ ступі не потрафить. [Уш. у.]

Видъ (*лицо*).

На чолі не написано хто який.

Ви́ла.

Ви́ла острі, а іденъ кінець мають.

Вина, Пеня, Напастъ (*виновность, придирка, несправедливое обвиненіе*).

(См. Кара).

По нитці клубокъ ся знайде. [Уш. у.]

Ударъ стіль—ножиці обізваться.

Не бісь батька нісь—самъ улізъ.

Святий та божий, свічки поївъ, та пдночі сидівъ. [Чер. у.]

Не богатий платить, а виноватий.

Кінь на чотирохъ ногахъ спотикається. [Уш. у.]

Не жаль внасти, та каби зъ добраго коня. [Уш. у.]

Дядько на тітку насівся: тітку, голубко, засмійся. [Черк. у.]

На мой Насті вчинилися напасті. [Уш. у.]

Чиі родини, а наші уходини. [Уш. у.]

Накривъ ёго мокримъ радномъ.

На кімъ скрутиться, а старому змелеться. [Ушпк. у.]

Горобці просо збили, а синиця въ клітку впала. [Уш. у.]

Знає кішка чие сало збила. [Уш. у.]

Выродоєъ (*отродье*).

(См. Рідь).

Рідь не безъ вирода.

Витребеньки (*затти*).

Спустився на витребеньки. [Уш. у.]

Виховання (*воспитаніе*).

(См. Наука. Пестунъ. Діти).

Гни тоді дерево, якъ воно молоде.

На круте дерево крутого клина треба.

Чимъ горнець накипівъ, тимъ буде смердіти. [Уш. у.]

Де сімъ нянекъ, тамъ дитина безъ очей. [Уш. у.]

Вівця (*овца*).

Вівцю стрешуть, а друга дивиться.

Ідна паршива вівця все стадо заразить.

Відливість (*надобудливостъ, придирчивостъ, навязчивостъ*).

Лізе въ очі, якъ слота.

Причепився, якъ сліпий до затирки. [Уш. у.]

Приліпився, якъ пъявка до тіла.

Вчепився, якъ слипій плота.

Мовъ репяхомъ взявся.

Безъ Гриця и вода не освятиться. [Кам. у.]

Де не посієшъ, то тамъ вродиться.

Відплата (*отмщеніе, воздаяніе*).

Якою мірою міряєшъ, такою и тобі отдадуть. [Уш. у.]

Що посіявъ, то ся вродить. [Уш. у.]

Візъ (*возъ*).

Масъ візъ и перевізъ.

Вілѣ (вол)

Праци

Силув

Безъ

Стари

Волов

Вірність

Разлу

Вісті (вѣ)

Ні пі

Вітеръ (вѣ)

Вітер

Війна (вѣ)

До за

Владика

У вл

Власність

(См: Св

Ліпше

Чужо

Ваша

Вовкѣ (в)

(См. Зай

Не за

Вовкѣ

Вовка

Вовча

Вовка

И ліче

Вілъ (*волъ*).

Працює, якъ чорний вілъ. [Уш. у.]
Сплованимъ воломъ не доробишся.
Безъ вола хата гола. [Уш. у.]
Старий вілъ борони не поспеє. [Уш. у.]
Волові дай, положишъ и жини по волі. [Уш. у.]

Вірність (*вѣрность*).

Разлучить ризкань та лопата. [Уш. у.]

Вісті (*вѣсти*).

Ні пісьма, ні посла. [Уш. у.]

Вітеръ (*вѣтеръ*).

Вітеръ дощъ пропудить. [Черк. у.]

Війна (*война*).

До завою, треба строю. [Уш. у.]

Владика (*славдыка, архіерей*).

У владикі два язики: однимъ Бога хвалить, другимъ людей дурить.

Власність (*собственность*).

(См. Свсе. Користь. Чуже.)

Ліпше своя латана, ніжъ нова хапана. [Уш. у.]
Чужого не бери, а свого не попусти. [Черк. у.]
Ваша хата, ваша й правда. [Уш. у.]

Вовкъ (*волкъ*).

(См. Злість.)

Не затрубить такъ песъ, якъ вовкъ. [Уш. у.]
Вовкъ не такий недобрий, якъ страшний. [Уш. у.]
Вовка ноги годують. [Уш. у.]
Вовча натура тягне до ліса. [Уш. у.]
Вовка бояться, то и въ лісѣ не йти. [Уш. у.]
И ліченого вовкъ бере [Уш. у.]

Не поганий вовкѣ, що въ порожню лізе комору. [Черк. у.]
Носивъ вовкѣ вівці, понесли и ёго. [Уш. у.]
Одізвуться вовкові коровьячи слѣзи.
О вовку помовка, а вовкѣ и есть. [Рах. у.]
Кусь мене, вовче, хоць зубівъ не маєшъ.
Зъ вовками по-вовчи вой. [Уш. у.]

Вода.

Скільки води ни пий, а все п'янимъ не будешъ.
Тиха вода береги ломить. [Уш. у.]
Всёго не переймешъ, що водою плине. [Уш. у.]
Вода въ ідного бере, другому дає. [Уш. у.]

Водохрище (канунъ Вооявленія).

Чудо не водохрищи: цілий день пости, а въ вечері води напийсь.
[Уш. у.]

Волоцюга (бродяга).

Хто втікъ, той пропавъ. [Уш. у.]

Воля (свобода).

Всякому своя воля. [Уш. у.]
Вольному воля, спасенному рай. [Уш. у.]
Горе тобі, воле, коли тебе корова рогомъ боле.

Ворогъ (врагъ).

Доки не нагодуєшъ своїмъ хлібомъ, доти не будешъ ворога мати.
[Уш. у.]
Ворога хлібомъ карай. [Уш. у.]

Ворожба.

Баба ворожила: або вмре, або буде жива. [Уш. у.]
Баба ворожила, та й головою наложила.
Ворожила, даки въ пісокъ не вложила.

Вошь.

Держитесь, якъ вошь кожуха.

Встиг

Та

Гадюк

Дів

Гиря

(См.)

Захт

Гладки

(См.)

Треб

Поки

Глухий

(См.)

Глухи

Мовчи

Голінни

(См. п)

Або п

Або зб

Голодъ.

(См. Бд)

Голодъ

Голодни

Голодни

Добре сс

Въ етецу

Не голод

Такъ ість

Зоя, Ядо

За круля

1, 2.

Встидъ (*стыдъ*).

(См. Соромъ).

Такий встидъ, якъ тій кобилі, що візь переверне. [Уш. у.]

Г.

Гадюка (*змѣя*).

Дівчата не бийте гадюки, бо не спичете хліба чорного. [Черк. у.]

Гиря (*шалопай*).

(См. Гульвіса).

Захтіла гиря кісничівъ. [Полт. губ.]

Гладкий (*жирный, толстый*).

(См. Здоровье.)

Треба шесті, щоби звесті.

Поки тлустий схудне, а худий згине. [Ушн. у.]

Глухий (*глухой*).

(См. Ухо.)

Глухий не дочує, то видумає.

Мовчи, глуха, менше гріха. [Уш. у.]

Голінний (*отважный, смѣлый*).

(См. Швидкий).

Або панъ, або пропавъ. [Уш. у.]

Або збуду, або дома не буду.

Голодъ.

(См. Біда. Відність).

Голодъ не панъ. [Уш. у.]

Голодний кумі хлібъ на умі. [Уш. у.]

Голодний звість и холодне. [Уш. у.]

Добро собаці й муха. [Уш. у.]

Въ степу и хрущъ мясо. [Уш. у.]

Не голодна корова, якъ въ стрісі солома є. [Черк. у.]

Такъ ість — ажъ за вухами трещить. [Уш. у.]

Зося, Ядоха, колибъ борщу хочъ трохи. [Уш. у.]

За круля Собка — не зосталось на хаті снопка. [Уш. у.]

[Черк. у.]

води напишсь,
[Уш. у.]

дешъ ворога
[Уш. у.]

Голова.

(См. Разумъ. Здоровье).

Що голова, то розумъ. [Уш. у.]

Що зъ голови, то и зъ мислі.

Голова велика, а розуму мало.

Голова місця шукає.

Сива голова—а дурна. [Уш. у.]

На те Богъ давъ голову, щобъ постороннокъ не зсунувся.

Твоя голова не до позолоти.

А де-жъ б'єшть, якъ не въ голову. [Уш. у.]

Голота (нищета).

(См. Бідність. Старець).

Голота вилізла зъ болота.

Голому розбій не страшень. [Рад. у.]

Голота не боїться ні грому, ні тучи. [Б'льск. у.]

Голота не боїться ні дощу, ні болота. [Б'л. у.]

Горбатий.

(См. Вдача).

Не приліпить горбатого до стіни. [Черк. у.]

Горе.

(См. Лихо. Недоля. Жаль. Біда).

Ні, отъто горе—що важко нести, а жаль покинути. [Черк. у.]

Не въ думці печена редька. [Черк. у.]

Горілка (водка).

(См. Пиття)

Горілка не дівка, здорова злодійка.

Гори (горы).

Шануй гори, мости будуть ціли кості. [Уш. у.]

Городяне (горожене).

Розумнійше міске теля, якъ сільска дитина.

Горобець (воробей).

Горобець малий, та й то мое серце. [Уш. у.]

Господар

(См. Х

При

Якъ н

Хто к

й гроші зъ

До свя

На жит

Меньше

И когу

Добра

Господи

Наваря

За пер

но виселя т

За сіє

Де бага

Пішло

Гостюван

(См. Щи

Въ гост

Въ гост

Де любл

Тутъ ме

Першого

мідь: хотъ с

Гость, я

Гость ув

Дай, Бог

Який гіє

На проше

Грибъ.

Сиди, гри

Обібрався

Господарство и Господаръ (хозяйство, хозяинъ).

(См. Хліборобство. Жінка. Чоловікъ).

При готовой колодці добре вогонь власти. [Уш. у.]

Якъ не гарно, то не господарно. [Уш. у.]

Хто купує садъ, то гроші вернутя назадъ, а хто купує млинъ, то й гроші зъ нимъ. [Черк. у.]

До святого Миколи—не сій гречки, не стрижи овечки. [Уш. у.]

На жито ору, а гречки не маю. [Уш. у.]

Меньше на дворі, легше въ голові. [Кам. у.]

И когутъ на своїмъ сміті господаръ. [Уш. у.]

Добра господиня, коли повна скриня. [Уш. у.]

Господиня! Сімъ городівъ одна диня. [Уш. у.]

Наварила, Луця-же не буде істи цюця.

За першої небожки, були на маслі пирожки; а за цієї бридохи и но киселя трохи. [Уш. у.]

За сієї Евдохи—колибъ борщу хоць трохи. [Уш. у.]

Де багацько господинь, тамъ хата неметена.

Пішло поле въ лісь [Уш. у.]

Гостюванне и Гість (гощєніє и гость).

(См. Щирій. Рідъ.)

Въ гостяхъ добре, а въ дома ще лучше. [Уш. у.]

Въ гостяхъ добре пити и істи, а въ дома спати.

Де люблять—не вчащай, де не люблять—не бувай. [Уш. у.]

Тутъ мені ради, а тамъ мене ждуть. [Черк. у.]

Першого дня гость—якъ золото, другого—якъ срібло, третєго—якъ мідь: хоць сідай, та до дому ідь.

Гость, якъ невільникъ, де посадять, тамъ и сидить.

Гость увидить чого треба. [Уш. у.]

Дай, Боже, гостя, то й наллюся. [Уш. у.]

Який гість, така ему честь. [Уш. у.]

На прошеного гостя багато треба. [Уш. у.]

Грибъ.

Сиди, грибе, поки тебе хто здибле. [Уш. у.]

Обібрався грибомъ, то лізъ въ борщъ. [Уш. у.]

Гріхъ.

(См. Богъ. Чортъ. Рай. Пекло.)

Гріхъ не йде въ губу, але зъ губи. [Уш. у.]

Все минется, а гріхи зостанутся. [Уш. у.]

Гріхъ зъ губи холяву робить. [Черк. у.]

Коли гріхъ, то сховай въ міхъ.

Що гріхъ, то въ міхъ, а що спасибі—то въ торбу. [Черк. у.]

Чоловікъ не святий, щобъ не согрішивъ, а не чортъ—щобъ не по-
баявся.

Громада (міръ, общество).

(См. Гуртъ.)

Громада—великий чоловікъ.

Голосъ громади—голосъ Божий. [Уш. у.]

Міръ—великий чоловікъ, запоможе одного. [Черк. у.]

Що буде бабці, то буде и громадці.

Громниці.

На громниці—напъется півень водиці. [Бѣльск. у.]

Гроші (деньги).

(См. Багатство. Бідність.)

Въ грошей очей нема. [Черк. у.]

Гроші—не полова. [Уш. у.]

Грошей, якъ въ жида вошей. [Уш. у.]

Грошей багацько, а сцастя нема.

На ві-що намъ гроші, коли ми сами хороши.

Хто має гроші—всюди хороший.

За свій грошъ, всюди хорошъ.

Все добре, якъ-би то гроші.

Чого за гроші не можна зробить — и Бога за гроші можна купить. [Черк. у.]

Аби побренькачи, будуть послухачи.

Якъ підешъ безъ грошей въ городъ, то самъ собі будешъ ворогъ.

Пронали мої гроші, и собаки не брехали. [Черк. у.]

Біда зъ грішми—біда и безъ грошей. [Уш. у.]

Охъ! Боже, Батьку! Дай мені грошей въ припілъ и въ охалку. [Черк. у.]

Гуртъ

(См.)

Де

Гур

Въ

Гульві

(См.)

Гуля

Дзюр

За т

Гуска

Штир

Дання

Се вѣ

Дбаліст

Зерен

Піду

Делікат

Деліка

День.

Прибул

Дівка.

(См. Жі

Дівка,

Хочъ к

Неси, Б

На ногах

Соломьян

Гурть (*общество, компанія*).

(См. Громада.)

Де густо, тамъ не пусто.

Гурть зробіть, гурть и збість.

Въ гурті істи, въ гурті робить й треба. [Черк. у.]

Гульвіса (*шалопай*).

(См. Гиря. Ледащо.)

Гуляй, гиро, — три дні святъ.

Дзюраваго мішка не насипишь.

За тобою скрізь золоті верби ростуть.

Гуска (*гусь*).

Штири гуски — дві подушки.

Д.

Дання (*отрава*).

Се вже такъ — зъ дання причина. [Черк. у.]

Дбалість (*заботливостъ*).

Зеренце до зеренця, то й буде мірка.

Піду до господи, щобъ не було шкоди. [Черк. у.]

Делікатний (*нѣжный*).

Делікатний, якъ паньський хортъ.

День.

Прибуло дня на курячу п'ядь. [Уш. у.]

Дівка.

(См. Жінка. Кохання. Любоци).

Дівка, якъ верба, де є посадишь, тамъ вона прийметься. [Уш. у.]

Хочъ кривонісь, аби Богъ принісь.

Неси, Боже, патлатого, щобъ було за-віщо скубти [Черк. у.]

На ногахъ не зігнієшь, та й дівкою не впрешъ [Черк. у.]

Солом'яний парубокъ візьме золоту дівку.

Скорійше оженеться солом'яний парубокъ, ніжъ оддасться золота дівка.

Такъ мене, мамко, хлопці дуже любять, що за кулаками світа не бачу. [Каменец. у.]

Тікай до дідька, бо мамка ся дивлять. [Уш. у.]

Тільки зиску, що въ писку. [Уш. у.]

Тоді дівку віддавай за-міжъ, боли ся люде шлють.

Треба ченко ходити, будуть хлопці любити. [Уш. у.]

Хоць ряба и погана, та доля кохана. [Уш. у.]

Якъ прийде перша Причиста—тоді лисиця чиста. [Черк. у.]

Об'їхало двір' білою конякою. [Черк. у.]

До Дмитра дівка хитра, а по Дмитрі лавку витри. [Уш. у.]

Кому калачъ пікся, а кому довівся. [Черк. у.]

Дідъ (дѣдушка).

(См. Рідъ. Сем'я).

Лучше солом'яний дідъ, ніжъ золотий синъ. [Уш. у.]

Наши діди зазнали біди.

Дідько (чортъ).

(См. Чортъ).

Дідька з'їжъ не печінку. [Уш. у.]

Дідько ся наплаче, якъ часто мруть. [Уш. у.]

Діло (дѣло).

(См. Праца. Работа. Хліборобство).

Пішло діло назадъ, що й дідько не радъ. [Уш. у.]

Не дивись на чоловіка, а на сго діло. [Уш. у.]

Не кажи: „гоць“, поки не перескочишъ. [Уш. у.]

Діти (дѣти).

(См. Батько. Мати. Сем'я. Дочка. Синь).

Дастъ Богъ діти, дастъ Богъ и на діти. [Черк. у.]

Мали діти—малий клоп'іть, а підростуть—буде великий. [Уш. у.]

Сѣго пальца вріжъ—болить, и того вріжъ—болить.

П'ять пальцівъ на руці, которого не обріжъ, то все болить. [Рад. у.]

Ідної мами діти, та не ідноки. [Уш. у.]

И сова хвалить свої діти.

Якъ
Люб
Сво
Дит
Дити
Внер
Тага
Гуца
Натяг

Дніпро
Роби,

Довгъ (до
Дай р
Довгъ

Добро, Д
Кинь. н
Ліпше
Зъ доб
Добром
Добром
Такій,

Доля (судь
(См. ща
На щас
Лихої д

Дорідъ (ур
(См. Хліб
Роди, Бо
Роди, Бо
Такъ баг
Якъ мокр
Нажато, а

Якъ би не діти, то булобъ добре въ корчмі седіти.

Люби дитину якъ душу, а тряси, якъ грушу. [Уш. у.]

Свого розуму пробує.

Дитина каже, що бита, але не каже за-що. [Уш. у.]

Дитина не плаче, мати не догадається. [Уш. у.]

Вмерла мала дитинка — хороша годинка. [Черк. у.]

Така дитина, якъ опецокъ. [Уш. у.]

Гуща дітей не розгонить. [Кіевск. у.]

Натягни, Боже, на кисіль шкурку, поки мати зъ цѣркви приїде.

Дніпро (*Днѣпръ*).

Роби, якъ Дніперъ робить. [Черк. у.]

Довгъ (*долгъ денежный*).

Дай руками, а не виходишъ ногами.

Довгъ мутить, а голодъ краде. [Уш. у.]

Добро, Добрий (*добро, благотворительность, доброта*).

Кинь назадъ себе, знайдешъ передъ собою. [Уш. у.]

Ліпше зъ добримъ загубить, якъ зъ дурнимъ найти. [Уш. у.]

Зъ добримъ найдешъ, то й поділишъ.

Доброму скрізь добре. [Рад. у.]

Доброму — добра пам'ять.

Такій, якъ хлібъ м'який. [Чер. у.]

Доля (*судьбина, счастье*).

(См. Щастя. Недоля).

На щасливого долю. [Уш. у.]

Лихої долі не вгадаєшъ. [Уш. у.]

Дорідъ (*урожай*).

(См. Хліборобство).

Роди, Боже, на щасливого долю. [Уш. у.]

Роди, Боже, на всякого долю. [Уш. у.]

Такъ багато губъ, що й лісь захрясне. [Чер. у.]

Якъ мокрий Май, то жито — якъ гай.

Нажато, якъ на довгій ниві. [Уш. у.]

Дорога.

Хто дорогу простує, той дома не ночує. [Більск. у.]

Хто колує, то вдома ночує.

Подъ носомъ вѣється, та въ руки не дається. [Чер. у.]

Гай, гай, та не дома. [Уш. у.]

Дороге (дорогоє).

Тяжко брати, а важко кидати. [Уш. у.]

Тяжко нести, а жаль покинуть. [Уш. у.]

Достатокъ и Прибутокъ (зажиточность, прибыль).

(См. Багатий).

Отъ прибутку голова не болить. [Чер. у.]

Коли стало на Юшку, стане и на Петрушку. [Уш. у.]

Кашу масломъ не зопсуєшь.

Дочка (дочь).

(См. Батько. Семья. Діти. Дівчина).

Годуй дочки, хоць безъ сорочки.

Доць (дождь).

Дай, Боже, погоду, и зверху воду. [Чер. у.]

Знову доць—чи винъ накупився.

За великою хмарою малий доць буває.

Дружба.

Для милого друга и воли зъ плуга.

Дуля (шишъ).

Невелика штука—загни палець, та й корлюка. [Чер. у.]

Дурень (дуракъ, глупецъ).

(См. Недотепный).

Що не скаже, то все шівтора людського. [Чер. у.]

Торохъ! діда въ кашу; слава Богу, що въ нашу. [Уш. у.]

Пуць зъ неба! Ось и ми коли вамъ треба. [Чер. у.]

Таке меле, що и купи не держиться. [Чер. у.]

Великий до неба, а дурний якъ треба. [Чер. у.]

Велик
Висок
Виріс
Пьяни
Не ма
Дурна
За дур
И въ
Не зна
Учений,
Возитьс
Рветься
Зъ дур
Зъ дур
Зібралос
Дурному
Дурному
Дурному
Дурний
Дурний
Дурнів
На дур
Багатом
На, дур
Ні въ
Ти єму
Ти тіль
У люде
Пішли
Ворова
Ані івш
Ані до
Ані шит
Плаче и
Поїхавъ
„Що ду
Ти єго
Отакъ н
Я кажу:

Великий, якъ свѣтъ, а дурний, якъ сакъ.
Високий, ажъ до неба, а дурний, якъ не треба. [Рад. у.]
Вирісь, а розуму не вивісь. [Уш. у.]
П'яниця проспиться, а дурень ніколи. [Уш. у.]
Не має третїї клепки въ голові. [Уш. у.]
Дурна голова нічого не допоможе. [Уш. у.]
За дурною головою, то и ногамъ біда.
И въ ночі и въ день—завше пень.
Не знає нічого, якъ табака въ розі. [Уш. у.]
Учений, та не дрюкований.
Возиться, якъ дерень зъ ступою. [Чер. у.]
Рветься, якъ дурний до образу. [Уш. у.]
Зъ дурнимъ найдешъ, то й не поділися.
Зъ дурнемъ зайти самъ дурнемъ будешъ.
Зібралось два Юріі, та обидва дурні. [Уш. у.]
Дурному первазія, а умершому ладанъ—то все ідно.
Дурному вічная пам'ять.
Дурному огню въ руки не давай. [Уш. у.]
Дурний думкою багатіє.
Дурний не спить, а дурному ся снить. [Уш. у.]
Дурнівъ не сіють, сами ся родять.
На дурні—не оруть, не сіють, сами ся родять.
Багатому и дурневі місце дадуть.
На, дурний, печеної редьки—будешъ розумний. [Кам. у.]
Ні въ п'ять, ні въ десять. [Уш. у.]
Ти ёму говори лубки, а вінъ каже, що образки.
Ти тільки знаєшъ, що зъ миски та въ ротъ. [Уш. у.]
У людей дурні мруть, а у насъ якъ зъ води йдуть. [Кам. у.]
Пішли дурня по раки, а вінъ жабъ наловить. [Уш. у.]
Ворова литає, а дурень голову задирає.
Ані івши, ані пивши,—скачи, дурню, ошалівши. [Уш. у.]
Ані до сака, ані до бовта—вічний дурень. [Уш. у.]
Ані шити, ані пороти. [Уш. у.]
Плаче що мала галузка на шию впала. [Уш. у.]
Поїхавъ вітра въ полі шукати.
„Що дурню робишь?“ Воду міряю.
Ти ёго въ воду, а вінъ проситься въ болото.
Отакъ наши галки б'ють. [Чер. у.]
Я кажу: „образи“, а вінъ міні луб'я провадить. [Чер. у.]

Вискочивъ, якъ козакъ зъ маку.
Напитавъ сорокъ святихъ безъ великого посту.
Першъ розжвякай, а потомъ говори.
Ще тютя зъ поливлянимъ носомъ. [Уш. у.]
Неначе й гапка люде! [Чер. у.]
И Богъ за дурнимъ. [Уш. у.]

Дурниця (пустякъ).

Не спускайся, Грицю, на дурницю. [Уш. у.]
Не здавайся, Грицю, на дурницю. [Кам. у.]
Вари воду, вода й буде, вкинь храну—юшка буде. [Уш. у.]

Душа.

Гарний на лиці, а поганий на душі. [Уш. у.]
Пішла душа по рукамъ, та й чорту досталась. [Уш. у.]
Радабъ душа до раю, да гріхи не пускають.
Бідний той,—що душі не має. [Уш. у.]

Дяка (благодарность).

(См. Бажання).

Задзінкує,—тато мами не цілує. [Уш. у.]
Цілую васъ въ закаблуки. [Уш. у.]
Одна дяка за рибу, ще за рака. [Уш. у.]
Дай вамъ, Боже, здоровья и вікъ. [Чер. у.]

Дятель.

Чортъ би дятла знавъ, болюбъ на ёго нісь. [Уш. у.]

Ж.

Жаба (лягушка).

Дметься, якъ жаба въ болоті. [Уш. у.]
Пнеться, якъ жаба до гусяти. [Уш. у.]

Жаль (сожалъніе).

(См. Горе. Журба. Плачъ).

Мати моя часто и густо плаче за мною. [Чер. у.]
Жаль, та не дуже; плакалабъ, та не хочеться. [Чер. у.]

Такъ плакали за нимъ батько и мати, що трохи въ голову не по-
заходили. [Чер. у.]

Жалько пива, жалько й дива [Чер. у.]

Багатому жалько барабля, а вбогому кошеля. [Чер. у.]

Жарти (*шутки, заиграванія*).

Зъ жартівъ добра нема. [Уш. у.]

Дай, Боже, жартовати, аби не хорувати. [Уш. у.]

Жартъ—жартомъ, а хвістъ на бікъ. [Уш. у.]

Життя (*жизнь*).

(См. Здоровья).

Живий—жива загадка.

Нехай мруть, та дорогу труть, а ми сухарівъ насушимъ, та за ними
рушимъ. [Чер. у.]

Пишно не пишно, лишби затишно. [Кам. у.]

Зъ кимъ жити, того й пізнавати.

Що на світі прожилося, такъ якъ во сні здалось. [Уш. у.]

Чортъ бери все коли життя зле. [Уш. у.]

Іму такъ жити, якъ въ Бога за дерми. [Уш. у.]

Половина світа скаче, половина плаче. [Чер. у.]

Поміжъ гіллямъ влучай. [Чер. у.]

Треба жить, якъ набіжить. [Уш. у.]

Не такъ жий якъ хочеться, а такъ якъ можеться. [Уш. у.]

Жий тихо, тихо, та нерушай лихо. [Уш. у.]

Такъ жить, якъ набіжить:—не такъ якъ хочеться, а такъ, якъ мо-
жеться. [Чер. у.]

Тимъ ся концемъ чисати, которимъ можно достати.

Живіть (*желудокъ, животъ*).

(См. Здоровья.)

Лядащому животові и пирогі водять [Уш. у.]

Слабому животові и перігъ зашкодить.

Жидъ (*еврей*).

Жидъ не сяде обідати, доки кого підмане. [Уш. у.]

Жидівське заразъ, а паньське почекай. [Уш. у.]

Жидъ брехнею живе и все зъ носъ тягне.

Якъ біда, удавайся до жида.

Рабинъ умеръ, а книжка осталась. [Уш. у.]

Де десять жидівъ,—тамъ ярмарокъ. [Уш. у.]
Чваняться, якъ Берко въ колоді. [Уш. у.]
Горе мойй аренді зъ паршивимъ жидомъ. [Уш. у.]
Якъ кисть набито жидівъ въ хаті. [Чер. у.]

Жінка (жена, жєницина).

(См. Чоловікъ. Одружина. Баба).

Жінка перша—відъ Бога, друга—відъ людей, а третя—відъ чорта.
[Уш. у.]

Жінка въ чоловіка вкраде и передъ ёго поставить [Чер. у.]

Воду вари—вода й буде; ідна жінка вмере—друга буде. [Уш. у.]

Розумна жона—якъ два міха пшона. [Уш. у.]

Розумна жона чоловіка зъ біди вирятує, а дурна ще втовкмачить
[Уш. у.]

Дівкою—повна улица, жінкою—повна пічъ. [Уш. у.]

Розумна жона якъ стуга пшона, а якъ пшоно въ узлі, то й розумъ
въ г...і. [Чер. у.]

Біда якъ жінка бліда, але жъ лиха година, коли жінка—якъ ка-
лина. [Чер. у.]

Не гнівись жона, коли въ каморі міхъ пшона.

У баби волосъ довгий, а розумъ короткий.

Волосся довге, а розумъ короткий. [Уш. у.]

Не вірь жінці дома, кобилі въ дорозі. [Уш. у.]

Нігде жінці правди не кажи [Уш. у.]

Зъ паномъ не братайсь, жінці правди не кажи, а чужої дитини за
свою не бери. [Чер. у.]

Хто жінці волю дає, той самъ себе продає. [Уш. у.]

Який дідько Хомка, така й ёго жінка.

Якъ чоловікъ жінки не б'є, то вона якъ колода гниє.

Чоловікъ, якъ ворона, а все жінці оборона. [Уш. у.]

Не кажи бабці, а лишъ всій громадці. [Уш. у.]

Не хвалися зъ сємого дня, а зъ сємого року. [Чер. у.]

Колібъ було ранше прийшовъ, то бувъ би зъ хвостомъ знайшовъ.

Журба (кручина).

(См. Жаль. Горе).

Журба сєе за серце якъ жаба. [Рад. у.]

Журба нічого не дасть. [Рад. у.]

3.

Завада.

Їму и муха на заваді [Чер. у.]

Засць.

(См. Хорий. Квороба).

Вінъ такъ боіцця, якъ засць бубна.

Волочиться, якъ засць зъ хвостомъ. [Уш. у.]

Куди куцому до зайця.

Заздрість, Зазіхання (задність и зависть).

(См. Чуже. Корість).

Очима пиво вип'єшъ.

Єсть въ глеку молоко, та голова не влазить. [Уш. у.]

Риба въ воді, та істи її годі. [Уш. у.]

Зазіхни гіршъ, щобъ було більшъ. [Чер. у.]

Въ чужихъ рукахъ завше більший кавалокъ.

Залежність (зависимость).

(См. Багатий. Сила. Старший. Наймитъ).

На чимъ возі ідешъ того и пісню співай. [Уш. у.]

Не ходять ясла за волами а воли за яслами. [Уш. у.]

Якъ дудку настроишъ, такъ вона грає. [Уш. у.]

Запасъ.

Запасъ біди не чинить. [Рад. у.]

Запомога (помощь).

Протри мині смажні уста, а сахарни и самъ собі протру. [Чер. у.]

Зарикаання (зарокъ).

Не зарикайся нічого робити, тільки ухо укусити. [Кам. у.]

Не зарикайся бути въ старцяхъ. [Уш. у.]

Зайвий (лишній).

Приший кобилі хвістъ.

Збіжжя (хлѣбъ).

Хлѣбъ має ноги й руки.

Звірь (*звѣрь*).

Не виръ, бо звірь, — хочь не вкусить, то злякає. [Уш. у.]

Звичай (*приличїя и обыкновенїя*).

Я знаю кому день добрий, а кому добридень. [Уш. у.]

Якє добридень, такє й помагай Боже. [Уш. у.]

Въ гостяхъ всѣго було, а припрохи ні трохи. [Чер. у.]

Здоровья (*здоровье*).

(См. Живіть. Зубъ. Ліки.)

Глянь на лице, та не питай о здоровья. [Уш. у.]

Здорова, якъ вода. [Уш. у.]

На добрий камень що насипъ, то змеле. [Уш. у.]

Здоровий, якъ поліський злодій. [Чер. у.]

Такий слабій, якъ вчетверо мотузъ. [Уш. у.]

Земля.

Багатий, якъ земля свята. [Уш. у.]

На чорний землі хліба сіють. [Уш. у.]

Зіма.

Зіма на дитячий розумъ переведе. [Уш. у.]

Злість (*злость и злостливость*).

(См. Вдача. Люде. Песъ. Чортъ.)

Якъ нема риби безъ кості, такъ чоловіка безъ злості. [Уш. у.]

Тілько кости, а повно злості. [Уш. у.]

Гризешъ мене, яка ржа залізо. [Уш. у.]

Бігає зъ язикомъ, якъ зъ мечемъ. [Уш. у.]

И межъ капустою єсть болото гнилыхъ качанівъ.

Сотворивъ Богъ три зла: чорта, бабу и козла.

Добро довго памятається, а зло ще довше.

Не будуть ся за ними звони звонити.

Злидні (*злосчастіе*).

(См. Бідний.)

Просилися злидні на три дні, та й вигнать не можна. [Чер. у.]

Черезъ злидні світа не бачу.

Чисті злидні, ажъ на три дні. [Кам. у.]

Злоді

(

Зл

Зл

Зл

Хг

На

До

Не

Кор

Обл

Знаєм

Зна

Зневаг

Теш

Золото

Дор

Зол

Золото

Зол

Зрість

(См.

Якій

Які

Рієъ

Бувъ

Прой

Мину.

Більш

Зуби.

Аби з

Каби

Добрі

Щука

Злодій (*воръ*).

(См. Вина. Крадіжъ. Кара. Чуже.)

Злодія на шибеницю ведуть а вінъ ще каже, що не правда.

Злодієві—одна дорога.

Зли замки и доброго злодія зроблять. [Уш. у.]

Хто поросля вкравъ тому въ ушахъ пищить.

На злодію шапка горить. [Бѣльск. у.]

Доти, доки своєю головою не наложивъ.

Не винувать Гнать, а винувата хата, шо въ хату. [Чер. у.]

Кортить, якъ того злодія красти. [Чер. у.]

Обдирай церкву, а дзвоницю латай.

Знаємість (*знакомство*).

Знаються, якъ лисі коні.

Зневага (*неуваженіє*).

Теперь яйці стали розумніші, якъ курі.

Золото.

Дорогій товаръ зъ земли лізе. [Чер. у.]

Золото и въ болоти світиться.

Золотоноша.

Золотоноша! якажъ ти хороша. [Чер. у.]

Зрість (*возрасть, лѣта*).

(См. Молоде. Старість).

Якій зрість—така й сила, які літа—такій розумъ. [Чер. у.]

Які літа—такій розумъ. [Уш. у.]

Рісь—якъ мокрого літа.

Бувъ кінъ добрий, та збідився. [Уш. у.]

Прошли мої літа, якъ вітри обругъ світа. [Уш. у.]

Минулося мое время, не рветься, не плаче. [Чер. у.]

Вільшъ я забудь, якъ ти знаешъ.

Зуби.

Аби зуби, то хлібъ буде. [Рад. у.]

Каби зуби, а хлібъ буде. [Кам. у.]

Добрі зуби, що й кисіль ідять. [Чер. у.]

Шука ввре, та зуби її будуть.

И.

Искра.

(См. Пожежа).

Зла искра все спалить и сама згине. [Уш. у.]

Зъ малої искри великій вогонь буває.

І.

Іжа (пища, пушанье).

Колибъ не губка, то булабъ и шубка. [Уш. у.]

Щоби не губка то була би шубка.

Якъ есть що істи, добре на печи сісти. [Уш. у.]

Стільки смаку, скільки гріху. [Чер. у.]

Хоць ненасипчасто, аби накипчасто. [Уш. у.]

Хлібъ та каша, то іда наша. [Чер. у.]

Хлібъ та вода, то козача іда. [Чер. у.]

Тоди їжъ, якъ іється; тоді пий, якъ пьється.

Густа каша дітей не розгонить. [Уш. у.]

Не стане кишка за начинку. [Уш. у.]

Казнащо (дрянь).

Не буде зъ неї муки хліба. [Уш. у.]

Камінь (камень).

На однімъ місті й камень оброста. [Полт. губ.]

Підъ лежачій камінь и вода не потіче. [Рад. у.]

Пропавъ, якъ камінь въ воду. [Уш. у.]

Що може зродить камінна гора, коли въ ій води нема. [Чер. у.]

Каня (коршунъ).

Виглядає, якъ каня дошу. [Уш. у.]

Нехай коршакъ на ваші півні насядеться. [Рад. у.]

Кара (наказаніє).

(См. Вина. Злодій).

Чия кривда, най того Богъ скарас.

Зъ сдного вола двохъ шкуръ не деруть. [Рад. у.]

Хто підъ кимъ яму копає, той въ неї самъ упадає.

Гриць наваривъ, Гриць и поївъ.

Придється ёгò, до ёгò. [Чер. у.]
Придється ниточка до клубочка. [Чер. у.]
Звідки пришло, туди й пішло. [Уш. у.]
Нехай знає два кроки назадъ. [Уш. у.]
Нехай разбирає по суботахъ. [Уш. у.]
Якесь наваривъ пива, такъ и виий ёго.
Катюзі по заслузі.

Кацапъ (*великоруссь*).

Богъ сотворивъ цапа, а чортъ кацапа. [Чер. у.]

Кашель.

(См. Здоровья.)

Кашель безъ кольки—нічого невартъ. [Чер. у.]

Квасъ.

Такій квасъ, якій въ насъ. [Уш. у.]

Кій (*палка*).

Хто хоче собаку вдарити, той кій знайде. [Бѣльск. у.]

Хто хоче пса вдарити, той знайде чимъ. [Уш. у.]

Кінь и Кобила.

Коня купить—не бублики купить. [Чер. у.]

Дай коневі вівса та гони якъ пса. [Уш. у.]

Киньську головку де здибашъ, загнуждай.

Силуванимъ кóнемъ не наїздися. [Чер. у.]

Кітъ.

Перший кітъ за плітъ. [Уш. у.]

Кліщи (*клещи*).

На те циганъ кліщи держить, щобъ ёго въ руки не пекло.

Клопитъ (*хлопоты*).

Не мала баба клопоту, та купила порося.

Клятьба (*божба*).

Хрестъ мене—хрестикомъ далєбі шамморгомъ, коли неправда. [Чер. у.]

Ковбаса.

Не для пса ковбаса.

Коза и Козель.

Не борони козі ліса—най гложе. [Уш. у.]

Зъ козла ні шерсти, ні молока.

Бовть, якъ козель у воду.

Козакъ.

Козакъ, якъ голубъ, куди не полетить, то наіється. [Чер. у.]

Не пивъ води Дунайської, не івъ соли козацької.

Коли козакъ въ полі, тогди вінъ на волі. [Уш. у.]

Колісникъ (колесникъ).

Колісникъ по шиі въ тріскахъ, по коліно въ довгахъ. [Уш. у.]

Комаръ.

Кусає комаръ до пори.

Компанія.

Зли компанії и доброго чоловіка запутають.

При компанії и смерть добра.

Користь, Користливість (корыстолобіє, личная польза).

(См. Заздрість. Чуже).

Кождий за себе дбає.

Рука хоць крива, та собі горнить.

Своя губа близче.

Своя рука владица.

Близча сорочка тіла, якъ сукмана, або кожухъ. [Уш. у.]

Самъ собі чоловікъ не ворогъ. [Рад. у.]

Іжъ рибу, та рибалки не зъїжъ. [Чер. у.]

Куй залізо, якъ гаряче, а якъ захолоне—тоді не вколуєнешъ. [Чер. у.]

И твоє мое и мое твоє, тільки мое не твоє. [Чер. у.]

То тимъ, то сімъ, аби за мое стало. [Уш. у.]

Риба пливе де глибоче, а чоловікъ де лучче.

Корова.

Корова, що дуже реве, мало молока дає.

Одидь до коровъ и к
одить якъ корова за

ма (кабакъ).

(См. Горілка. Пяття).

Кто корчму минає,

внннн (любовь).

(См. Любощи. Миле. Кр

Хоць на два дні,

Любишь мене убра

Хоць въ одній лѣ

Нехъ не буде чо

Що будемо робит

аса, Врода (кра

Що грубе, то й

Хорошій—чорту

Пребери пенъ—

Одъ поганихъ

Не впувала на

Красоту на та

Чичко товаръ

На чорному й

Дала красу,

Зравецъ (порт

Такъ кравецъ

Брадїжъ (воро

(См. Вина. З

Взявъ чужо

Хто вмє в

Не за те,

Сира крас

Не стільк

Не пійма

Прощай,

Дивь до коровъ и кожухъ распоровъ. [Уш. у.]
Дить якъ корова за телямъ.

Ма (кабакъ).

(См. Горілка. Пяття).

Хто корчму минає, той щастя не має.

Мання (любовь).

(См. Любоши. Миле. Краса).

Хоць на два дні, аби ладний. [Кам. у.]

Любишь мене убрану, люби и неубрану. [Кам. у.]

Хоць въ одній лѣли, аби до любові. [Чер. у.]

Нехъ не буде чого істи, аби було зъ кімъ сісти. [Кам. у.]

Що будемо робити, коли погана не хоче любити,—то ли будемо бити.
[Чер. у.]

Краса, Врода (красота).

Що грубе, то й любя. [Уш. у.]

Хорошій—чорту на гроші, поганий—Богу коханий. [Уш. у.]

Пребери пень—то буде подобень. [Уш. у.]

Одъ поганихъ не втієла, гарнихъ не догнала. [Черк. у.]

Не впувала на худобу, а впувала на уроду. [Черк. у.]

Красоту на тарильці не крають. [Уш. у.]

Чичео товаръ продає. [Уш. у.]

На чорному й хлібъ родить, а на білому—ср.ь ходять. [Чер. у.]

Дала красу, та не дала долі. [Уш. у.]

Кравець (портной).

Такъ кравецъ крас, якъ матеріи стає. [Кам. у.]

Крадїжъ (воровство).

(См. Вина. Злодій).

Взявъ чуже личко, віддай ременецъ.

Хто вміє вкрасти, той уміє и сховати.

Не за те, що зле сховає. [Уш. у.]

Сира красти не можно, буде за зубами знати.

Не стілько іди, скілько біди. [Уш. у.]

Не пїймавъ—не скуби. [Уш. у.]

Прощай, рыба кобило, черезъ тебе зъ світа іду.

Нема лучче, якъ старому брехати, а богатому красти. [Уш. у.]
Хто кравъ, той тішився; а хто видивъ, той висівъ. [Уш. у.]

Кривда (*кривосудъ, неправда, несправедливість*).

(См. Правда. Брехня. Лукавство).

До неба високо, до Цара далеко.
Неправда на столі, а правда на дворі. [Уш. у.]
Чужа біда—за цукоръ.

Була колись правда, та заржавіла. [Чер. у.]

Хто тягне, того ще й підтинають.

Чия згуба, того гріха повна губа. [Кам. у.]

Кровъ (*кровь*).

Кровъ не вода—розливати шеода. [Уш. у.]

Кузка (*настькомое*).

Жеби кузка не скакала, то би й ноги не зломала. [Уш. у.]

Куликъ.

Сидить куликъ на болоті.

Кума.

Такъ ходить, якъ нова кума. [Уш. у.]

Купецъ.

(См. Торгъ).

Купецъ! щобъ тобі усохъ пунець. [Уш. у.]

Курва (*курица*).

Сліпий курці просъ сниться.

Трапилось разъ на віку сліпий курці шпоно.

Кухаръ (*поваръ*).

Жаба до покою, а кухаръ зъ рожномъ и зъ мукою.

Буций (*безхвостый*).

Такий я добрий буций, якъ ти зъ хвостомъ.

Ладъ

На

Мо

Ласоп

(С

На

Лас

Як

Не

Коз

За

Зал

Ласка

Лас

Лайка

(С

Лай

Лай

Нех

Легва

Легк

Легке

Дуст

Ледяцо

(См

На ле

На ла

Рання

Л.

Ладъ (согласіє).

Най буде бабці пїхано, а дідові мелено. [Кам. у.]

Мова мовиться, а хлїбъ їсьться. [Уш. у.]

Ласощі (лакомство).

(См. Роскішь).

На ласий шматдочокъ найдеться куточокъ. [Черк. у.]

Ласий, якъ кітъ на ковбасу. [Уш. у.]

Якъ медъ, то й ложбою.

Не будь-но ласий, якъ попівна заміжъ.

Козакові Омелькові картопельки тепленької. [Черк. у.]

За кавалокъ кишки бігъ штири милі пішки. [Уш. у.]

Залізъ, якъ муха въ патоку.

Ласкāvий (ласковий).

Ласкāvе телятко дві матки ссе.

Лайка (ругань, ссора).

(См. Сварка. Бійка).

Лайка—байка, а битва—молитва. [Уш. у.]

Лайка—байка, а битъ—купить. [Рад. у.]

Нехай бісова віра лас, не пристає, якъ горохъ до стїни. [Черк. у.]

Лєгка нажива (легкое прїобрѣтеніє).

Лєгко прїйде, лєгко пїде. [Уш. у.]

Лєгке (лєгкое).

Дується, якъ лєгке въ горшку. [Уш. у.]

Лєдащо (лїняй, нікуда негодный).

(См. Лінощи. Неоглядність. Недотепність. Лежунъ).

На лєдачого и кий положи, то все єдно.

На лєдаякого—вибий весь лїсь, то все іденъ бісь. [Уш. у.]

Рання пташка носокъ чистить, а пізна очі протирає.

Ледащому всюди зле.

Ледащо ледащимъ и згине.

Сюдю, якъ та святѣха. [Черк. у.]

У слідъ — хочъ тупицею.

На, головка, щобъ не спадала вірѣвка. [Зол. у.]

Ледачаго можна дослаться, а сонливого можна добиться. [Черк. у.]

Вінъ хоче лёжаного хліба! [Черк. у.]

Таъ пристає, якъ горохъ до стіни. [Уш. у.]

Доброго далѣко чути, а ледачаго ще дѣлі. [Рад. у.]

Шити, — білити, — ввাত্রа Великдень. [Уш. у.]

Якъ-би хотівъ робити, то-бъ робивъ и дома.

Якъ пішовъ по масло, то и въ печі погасло. [Уш. у.]

Лежунъ (*лежбока*).

Лежунѣви Богъ щастя дає.

Лежить, лежить, а Богъ ему дѣмо держить. [Уш. у.]

Лежить, якъ песь на стерві.

Лемекуватий (*неповоротливий*).

Повѣли, Грицю, бо на корито впадешъ. [Уш. у.]

Мне, якъ вовну. [Черк. у.]

Поки зберѣся, то бояре и медъ попьють. [Черк. у.]

Козакъ охота не вилізъ на коня безъ плота. [Уш. у.]

Ото, ще говѣрять! — рябої кобили сонъ розкаже. [Черк. у.]

Лѣпетень (*болтунъ, пустомеля*).

(См. Брехня. Балакливистъ. Языкъ).

Лѣпетень лепѣче, а дурень слухає.

Литовский цѣпъ — на обѣдва бѣки молѣтять. [Черк. у.]

Говори, говори, а колись-ты договѣрися.

Писокъ роспустивъ, якъ циганъ файдю.

Чувесь де дзвѣнять, а не знаєшь въ котрі церкві.

Лепѣче, якъ той пустий млинъ.

Сюди торѣхъ, туди торѣхъ, та й вродиться горохъ. [Черк. у.]

Меле язичкомъ, якъ песь хвостомъ. [Уш. у.]

Те-жъ, та другимъ бокомъ. [Черк. у.]

Лихо (*бѣда*).

(См. Вѣ).

Не шу...

Лихо...

Лихо...

Мовчи,

Бѣда...

Безъ...

Лихо...

Лихе...

Однако...

Рости...

Рости...

Разъ...

Хто...

Взявъ...

Липа.

Обдеръ,

Лико.

Тоді...

Немає...

Линъ.

Ходє...

касться. [Уш.

Литвинъ.

Богъ...

Личи (*льчен*).

Десять...

Прикличъ

Ліноци (*льми*).

(Ледащо. Н

За снавня

Каби груш

Лихо (бѣдствіе).

(См. Біда. Недоля).

Не шукай лиха—само тебе знайде. [Рад. у.]

Лихо нікòго не кр̀асить. [Черк. у.]

Лихо вѣ горло влізло.

Мовчи, та маєть товчи; а сиди, грибе, поки тебе лихо здибле. [Чигир. у.]

Біда лихомъ свище. [Уш. у.]

Безъ лиха не бува добра. [Рад. у.]

Лихо не згине, ані пропаде.

Лихе не згубитьсѣя.

Однако вїсити, якъ за обї ноги, такъ и за їдну. [Уш. у.]

Рости псу трава, коли мого коня нема. [Уш. у.]

Рости псу трава, коли кобила здохла.

Разъ мати родила, разъ гинути. [Уш. у.]

Хто потопає, той ся бритви хапає. [Уш. у.]

Взявъ чортъ корову, нехай бере и теля. [Уш. у.]

Липа.

Обдеръ, якъ липку. [Уш. у.]

Лико.

Тодї лико дери, коли деретьсѣя. [Уш. у.]

Немає чимъ смердїти, то ликами.

Линь.

Ходе по свїті, якъ той линь по водї, до жадної рибки не доторкається. [Уш. у.]

Литвинь.

Богъ не дитина—слухати дурного Литвина.

Лики (лѣченіе).

Десять бабъ—десять родъ, сто бабъ—сто родъ. [Уш. у.]

Прикличъ сто бабъ, то скажуть сто лїкъ. [Зол. у.]

Лїнощи (лѣнность).

(Ледащо. Неоглядність. Бريدкій).

За спання нема коня, а зъ лежи нема одежи. [Уш. у.]

Каби грушка вѣ писокъ впала. [Уш. у.]

Колибъ хлібъ та одежа, івъ би чоловікъ лежа. [Уш. у.]
Облупи яечко, та дай. [Уш. у.]
Дай ёму яечко, та ще й облупи.
Рано встала, а мало напярала. [Чер. у.]
Якъ не стане—то батько достане, якъ не буде—то мати добуде. [Чер. у.]
Робить, якъ мокре горить. [Чер. у.]
Тень, тень, отъ прийшовъ день. [Чер. у.]
Такъ ставъ лінуватись, що не робить, та й въ рукахъ захолоне. [Кам. у.]
Посидь, сусідко, поки видко. [Чер. у.]
Трошки гречки, трошки проса, трошки взута, трошки боса. [Чер. у.]
Радуйся, Касьяне, Савка цеберъ несе. [Чер. у.]
Тпру! бо вже дома. [Чер. у.]
Хто пізно встає, у того хліба не має.
Ёго тільки по смерть посилати. [Уш. у.]
Ідьмо, поки пішки трапляться. [Кам. у.]
И близько видать, та далеко дибать. [Кам. у.]
Що хвилька-томилька, а спіткнеться—то й дві. [Чер. у.]
Въ поле мене не бери и дома не лиши. [Уш. у.]
Вчи лінивого не молотомъ, а голодомъ. [Уш. у.]

Літо.

Літомъ качка прачка. [Рад. у.]
Разъ літо родить.
До св. Духа не скидай кожуха, а по святимъ Дусі ужежъ у кожусі. [Уш. у.]
Сверху святий та божій, а въ середині на чорта похожій. [Полт. губ.]

Лукавство (хитрость, коварство).

(См. Вдача. Песъ. Кривда).

Нате и мою мазничку на деготь, бо и моя голова паршива. [Уш. у.]
Въ вічі правда, а за очи брехня. [Черк. у.]
Дурний говорить, якъ ворона, а хитріщий за чорта. [Черк. у.]
Говорімо гоже, та Боже. [Черк. у.]
Сімъ зъ окомъ и бісъ зъ бокомъ. [Черк. у.]
Ангельский голосокъ, чортова думка. [Род. у.]
Хитро, мудро, не великимъ коштомъ.
Кума не безъ ума. [Уш. у.]

Любощи (любовь).

(См. Коханья. Миле).

Кусокъ хліба зъ водою аби серце зъ тобою. [Кам. у.]

Близько да слизько, далеко да легко. [Уш. у.]
Якъ дасть обняться, то дасть и поцілуваться. [Уш. у.]
А не любишь, не цілуй. [Уш. у.]

Люде (*люди*).

(См. Чоловік. Людська натура. Вдача).

Що Богъ—то Богъ, а що люде—то люде. [Черк. у.]

Світъ, якъ світъ, а люде, якъ баньки. [Уш. у.]

Люди не татари—дадуть хліба и сметани. [Уш. у.]

Є люде й людища. [Рад. у.]

Не святий, щобъ не согрішивъ. [Уш. у.]

Кому біда, а людямъ сміхъ. [Уш. у.]

Кому весілля, а курці смерть. [Уш. у.]

Ляхъ (*полякъ*).

(См. Шляхта. Панъ).

Буде зъ Ляха й курки. [Черк. у.]

Доти Ляхъ мутивъ, доки не наівся. [Уш. у.]

Розумний Ляхъ по шкоді.

Ляхъ якъ істи хоче, то свище.

Страхи на Ляхи.

Сімъ тимъ да Ляха одурила.

М.

Макъ.

Не родивъ макъ сімъ літъ, та голоду не було. [Уш. у.]

Мана (*обманчивый видъ*).

Не въ тімъ сила що кобила сива, а въ тімъ що не везе. [Рад. у.]

Не въ тімъ річъ, що въ хаті пічъ. [Уш. у.]

Не все золото, що світить.

Масниця (*сырная недѣля*).

Почекайте, вареники, прийде на васъ масниця. [Уш. у.]

Мати (*мать*).

(См. Батько).

У кого мати рідненька, у того сорочка біленька. [Уш. у.]

Все есть купити, тільки мами нема. [Уш. у.]

Мами ні купишъ, ні заслужишъ. [Уш. у.]

Нема того краму, щобъ купити маму. [Черк. у.]

Цить, не плачь! мати принесе калачъ, медомъ помаже, тобі покаже,
а сама з'їсть. [Черк. у.]

Майстеръ (мастеръ).

Що майстеръ — то и ні якъ. [Уш. у.]

Медвідь.

Реве медвідь, а не знає чого.

Медвідь реве, бо мала гільяка на нѣго впала. [Уш. у.]

Медъ.

Та то не медъ, щобъ їсти ложкою. [Уш. у.]

Мрець (мертвецъ).

(См. Хвороба. Смерть).

Умеръ! та й всего ся збувъ.

Мертві зъ гробу не встають. [Рад. у.]

Мертвого зъ гробу не вертають.

Такъ помагає, якъ умерлому кадило. [Уш. у.]

Що ся відволоче, то не втіче. [Уш. у.]

Вони на правді, а ми на кривді. [Черк. у.]

Микола святий.

Миколаю, я тебе не маю.

Св. Миколо, гораздъ зъ тобою.

Миле (дорогое).

Хоць гнило — та мило. [Уш. у.]

Най буде кому якъ постіль, а мені якъ сокілѣ. [Уш. у.]

Милостиня.

Ялмужна нікого не зубожить. [Уш. у.]

Мала милостиня, та вартъ за велику. [Черк. у.]

Миръ.

(См. Громада. Гуртъ).

Зъ миру по нитці, то голому сорочка. [Рад. у.]

Мишъ.

Мишъ за два чоловіка важить на возі. [Уш. у.]

Мишко, Мишко! найди въ поле, бо тамъ тебе коза сколе. [Черк. у.]

Міра (мѣра).

Все любить міру. [Рад. у.]

Місяць.

Аби мені місяць світивъ, а зори якъ схотять. [Уш. у.]

Аби мені місяць світивъ, а звізди и коломъ побъю.

Місяць чернець—світові кінець. [Уш. у.]

Мішканне (жильце).

Сяке таке плесканне, аби добре мішканне. [Уш. у.]

Димъ не коробка—не розсиплеться. [Уш. у.]

Мова (рѣчь).

(См. Лепетень. Балакунівість.)

Въ вола язикъ довгий, та говорить не вміє. [Уш. у.]

Що зъ мови, то зъ мисли.

Мовчализість (молчаніє, неразговорчивість).

(См. Мова).

Хто мовчить, то двохъ навчить. [Уш. у.]

Менше говори—більше вчуєшъ. [Уш. у.]

Отакъ собі седимо, хоть маєть сій. [Черк. у.]

Мода (мода).

Чортъ плаче, що моди не настає. [Черк. у.]

Молоде (молодість).

(См. Зрість).

Молоде—золоте.

Москаль (солдатъ).

(См. Кацапъ).

Москаль добрий чоловікъ, але шенеля ёго злодій.

Причепився, якъ Московска пеня.

Отъ-то Московска пеня.

Одъ чорта одхристися, а одъ Москаля ні. [Канев. у.]

Де ви були, Москалі, що васъ куля не минула, що васъ лизень не лизнувъ. [Черк. у.]

Крупа крупу гонить, а крупу и чортъ не догонить. [Уш. у.]

Мудрація (*мудренность*).

Не велика штучка—та мудра. [Уш. у.]

Мужикъ (*простолудинъ*).

Мужикъ хитрійшій відъ чорта.

Мужикъ жінку б'є, коли хоче їсти, а панъ свище.

Мужикъ дурний, якъ ворона, а хитрий якъ чортъ.

Не буде зъ Ивана пана.

Не дай Боже зъ Ивана пана, а зъ Марійки господині. [Уш. у.]

Музика.

Музика що витерликавъ, то и проликавъ. [Уш. у.]

Або грай, або гроши віддай.

Муха.

Чує муха де струць.

Чує муха де струць,—туди й летить. [Черк. у.]

М'ясо.

Тане м'ясо пси ідять. [Уш. у.]

„Ти дурний!“ — „Дурний хлібъ безъ м'яса“. [Черк. у.]

Н.

Набожний (*набожный*).

(См. Богъ. Бажання.)

Набожний, якъ св. Юр'я кінъ. [Уш. у.]

Такий набожний, якъ жидъ подорожній. [Уш. у.]

„Климе, а чому въ церкві не буваєшъ?“ — „Якъ то! А мене разъ пси загнали.“ [Уш. у.]

Наговір'я (*клевета*).

Баба виновата, що дівка черевата.

Надія

(См.

Не

Кол

Кол

Гор

Стал

Не

Зійд

Не

Хто

Не

Де

Насміш

Хто

Натякан

Навдо

Навтя

Баран

Наука (м

(См. Б

За ідн

Добре

Не свя

Запозн

Вікъ ж

Чоловік

Чоловік

Цілий р

Деять

Наймитъ (

(См. Залеж

Якъ нан

Не вжалу

Надія (надежда, ожданіє).

(См. Богъ. Набожний.)

Не журись, да Богу молись. [Радом. у.]
Колись и въ мое вікно сонце загляне. [Уш. у.]
Колись и на мому підвірі буде болото. [Уш. у.]
Гора зъ горою не зійдеться, а чоловікъ съ чоловікомъ зійдеться.
Стало на юшку—стане и на петрушку. [Уш. у.]
Не що дня й бредня. [Черк. у.]
Зійде колись сонце и передъ нашими ворітьми.
Не вважай на урожай, сій жито—хлібъ буде. [Уш. у.]
Хто сіє, той ся надіє.
Не уважай на урожай—гречку сій.
Де сподієся нічъ ночувати, то тамъ дві будешъ.

Насмішкуватий (насмѣшливый).

Хто сміється, тому не минеться. [Черк. у.]

Натякання (намекъ).

Навдогадъ буряківъ,—а капусти дайте. [Уш. у.]
Навтяки буряки, щобъ капусти дали. [Черк. у.]
Барана стрижуть, а козлові на вишки дають. [Черк. у.]

Наука (наука, знаніє).

(См. Бувалий. Розумний. Дотепний.)

За ідного вченого дають десять невченихъ.
Добре все знати, а не все робити. [Уш. у.]
Не святі горшки ліплять.
Запознайте світа, поки служать літа. [Уш. у.]
Вікъ живи, вікъ учись.
Чоловікъ до віку вчиться, а дурнемъ вмере. [Черк. у.]
Чоловікъ цілий вікъ розуму вчиться, а дурнемъ вмірає. [Уш. у.]
Цілий рікъ, або вікъ вчись, а дурнемъ умрешъ. [Уш. у.]
Десять убий, а десятого навчи. [Рад. у.]

Наймитъ (батракъ).

(См. Залежність.)

Яєъ нанявсь, якъ продавсь. [Черк. у.]
Не вжалусьъ тата въ наймахъ. [Уш. у.]

И гроші дає, и шкуру дере. [Уш. у.]

Яка служба, така и плата.

Не той добрий, що въ доброго вибуде, а той що въ злого. [Уш. у.]

Дослужився—хоць въ одержу вбився. [Кам. у.]

Віда и пішому безъ наймита. [Уш. у.]

Хто служить, той не тужить.

Небій (безстрашний).

(См. Страхъ).

И небоя вовки ідять. [Уш. у.]

Я тебе такъ боюсь, якъ торішнього снігу.

Небувалий (неопытный, малосвѣдущий).

Ти ще не бачивъ смяного вовка.

Невартість Негідність (неумѣнье).

Не вартъ и печеної цибулі.

Такъ потрібенъ, якъ дзюра въ мості. [Уш. у.]

Шкода псові білого хліба.

Невмілость (неумѣнье).

Втікайте зъ хати, бо буду веретеномъ микати.

Въ невмілого руки не болять. [Черк. у.]

Невчений (неучь).

Якъ не коваль, то й губи не погань.

Мовчи! коли пісьма не знаєшъ. [Уш. у.]

Що ти знаєшъ, въ ночи вродившись? [Уш. у.]

Говорити було не мало, та розуму не стало.

Негодиться (указываются поступки, которыхъ слѣдуетъ избѣгать).

Не плюй въ воду, бо самому доведеться напиться. [Рад. у.]

Не плюй въ ериницю, бо може коли прийдеться води напиться.

Не конай по-підъ кимъ ями, бо самъ въ неї впадешъ.

Зъ кимъ жити—того не гнівити. [Уш. у.]

Недбалість (незаботливость, безпечность.)

(См. Лінощи. Недотепність. Неоглядність.)

Недбалиця гірше п'яниці.

На чужі галиці—викидає палиці. [Черк. у.]

Дбаєшъ за мене, якъ пєсь за п'яту ногу. [Уш. у.]

Стоїть—хоць дїйницею підставъ. [Уш. у.]

По моїй голові—хоць вовкъ траву їжъ.

Недоглядъ (*недостатокъ вниманія или присмотра*).

Охъ! шкоди багато; того й конемъ не нагнать, що пропало безъ догляду. [Черк. у.]

Недоладу, Недостаті (*некстати, неподстать*).

(См. Дурний. Неоглядність).

Найшовъ монастиръ Богу молитися! [Уш. у.]

Коня кують, а жаба ногу підставля.

Не до тебе п'ють, не кажи: дай Боже здоров'я. [Уш. у.]

Коли не пішъ, не суйся въ ризи. [Уш. у.]

Коли не Кирило, то не пхай тамъ рило. [Уш. у.]

Коли не перігъ—то не пирожися. [Уш. у.]

Не твоє діло, Самійло! [Черк. у.]

Вінъ грає, якъ знає; а той танцює, якъ уміє. [Уш. у.]

Пристало,—якъ свині на ритники. [Черк. у.]

Недоля, Несчастя (*злая доля, несчастіє*).

(См. Доля. Щастя).

Не було добра зъ-ранку не буде до останку.

До нашого берега ні що добре не припливає: коли не гній, то тріска.

Якъ лихо—той болячка зверху. [Черк. у.]

Пливъ, пливъ, та при березі и втопився. [Уш. у.]

Штурхъ! Панька въ око! Бо Панько и такъ сліпий. [Уш. у.]

Заживай Өедьку—то хрінъ, то редьку. [Уш. у.]

Бувесь лісничимъ, а теперъ нічимъ.

Було—той позбуло. [Уш. у.]

У сусіда повна пічъ дровъ—та гарять; а у мене єдно—та не хоче.

Пропавъ свать за три гроші.

Коли не викинувъ, то випхавъ. [Уш. у.]

Колись була сімъ пілъ по переду, а теперъ и трижъ таки, тудижъ таки. [Черк. у.]

Покіль сонце зійде, то роса очи виість. Рад. у.]

Недорідъ (*неурожай*).

Такий баштанъ—що, прикунивши, и продать можно. [Черк. у.]

Недотепність (неспособность).

Буди тобі з паршивою головою, та в духъ лізти. [Черк. у.]
Нема з него нічого,—якъ з снісу марцёвого. [Уш. у.]
Скорий—та босий.

Нездолність (не по силамъ).

Не втне Абрагамъ Исааба.
Не втне, Панько, тіста бо лчмінне.

Неладъ (несоласіе).

Іденъ дивиться до ліса, а другий до біса.
Ідно до ліса—друге до біса.

Нелюбъ (нелюбимый).

Любить якъ сіль очи. [Уш. у.]

Ненадія (безнадежность).

Тогді доробишъся, якъ на моеї долоні волосся виросте. [Уш. у.]
Якъ би на васъ чекавъ, то досі вмеръ-би. [Черк. у.]

Неситий (ненасытный, жадный).

(См. Заздрість).

Радъ, якъ би ёго хто на сто коней посадивъ.
Пігнався за зайцемъ,—та коневі голову зламавъ. [Уш. у.]
Івъ би очима, та душа не приймає.

Необачність, Неоглядність (непредусмотрительность, неосторожность).

(См. Недотепність. Небалість).

Не тогді, мати, лежи губи, якъ солодкі, а тогді—якъ горкі.
Прійде коза до воза, та сіна не буде. [Черк. у.]
Не тоді давати коневі вівса, якъ вінъ дивиться на пса.
Не тоді коня сідлати, якъ треба ждати.
Не тоді хорти годувати, коли на влови йти. [Уш. у.]
Іхати на полевання, тоді пси кормити.
Не продерешъ очі, продерешъ калитку. [Уш. у.]
Де окомъ не доглядишъ, тамъ калиткою доплатишъ.
Вершіть у стозі, бо нема на возі. [Черк. у.]
Мінай биби на волы, аби дома не були. [Уш. у.]

Суботні
Шкуру

Неповинн

Не іла

Неправди

(См. Бр

За моє

Людяль

Чуже ви

У людей

Мацько :

Нерівня (не

Ти мені

Прійшла

Рівнялась

Рівняйся

Кінъ конё

Несвідоміст

Ні хто не

Не знати,

Несправний

Справний,—

Несподіване

И въ голов

Нетерплячка

Нетерплячий

печку пече. [Черк.

Неудача.

Куди не кинь

Хвативъ шило

Суботнімъ штрихомъ на недільний торгъ. [Уш. у.]

Шкуру прошивъ,—а вовкъ у лісі. [Уш. у.]

Неповинний.

Не іла душа часнику, не буде смердіти. [Уш. у.]

Неправдивість (несправедливість).

(См. Кривда. Лукавство).

За моє жито—ще мене и набито. [Уш. у.]

Людямъ калачъ купи, якъ не вгоденъ,—то самъ зъіси. [Черк. у.]

Чуже видить підъ лісомъ, а свого підъ носомъ не видить.

У людей бачишь запороху въ оці, а въ себе и бервена не бачишь.
[Черк. у.]

Мацько зробивъ, Мацько зъівъ. [Уш. у.]

Нерівня (неравенство).

Ти мені не Татъяна, а я тобі не Савка. [Уш. у.]

Прийшла свиня до коня, та шерсть не така. [Уш. у.]

Рівнялась свиня до коня, тільки шерсть не така. [Уш. у.]

Рівняйся кінь съ конемъ, а вілъ зъ воломъ.

Кінь конєві нерівни.

Несвідомість (невідьміє).

Ні хто не відає, якъ хто обідає. [Уш. у.]

Не знати, чи є въ Кузьми гроші. [Уш. у.]

Несправний (неисправный).

Справний,—якъ вілъ до корита. [Уш. у.]

Несподіване (неожиданное).

И въ голову не клавъ собі.

Нетерплячка (нетерпиміє).

Нетерплячий Омелько зъ діжи рошину бере, на словороді перепечку пече. [Черк. у.]

Неудача.

Буди не кинь,—а все клинь.

Хвативъ шиломъ патоки. [Уш. у.]

Тоді будешь бачивъ—якъ ракъ свисне.

Зъ вогню да въ поломя.

Вимінявъ мило на швайку. [Уш. у.]

Напитавъ підрядъ, що ёму и дідько перадъ. [Уш. у.]

Идуть наші—везуть кваши. [Каменец. у.]

Набравсь, якъ май грушъ. [Уш. у.]

По бороді тікло, а въ роті сухо. [Уш. у.]

Трафивъ добре! зъ дощу підъ ринву. [Уш. у.]

По добромъ обіді, зла вечера. [Уш. у.]

Сподівався дідъ на медъ, та й безъ вечери лігъ спати.

Тифу дали оттаку! [Черк. у.]

Підъ носомъ вьється, та въ руки недається. [Черк. у.]

Опарився, якъ окропомъ.

Опарився на молоці, то на зімну воду дує. [Уш. у.]

Неймовірний (*недовірчивий*).

Хто не вірить, той нехай собі перемірить. [Черк. у.]

Ніччємне (*никуда негодное*).

Ні Богові свічка, ні чортові огарокъ.

Зробивесь дядя—на себе глядя.

Цю вербу не можна и побить на віръ. [Черк. у.]

Ні се, ні те (*ни сѣ, ни то*).

Ні лій, ні масло. [Уш. у.]

Ні лиха, ні грушъ. [Уш. у.]

Ні се риба, ні се мясо. [Уш. у.]

У нашої Параски ні гніва, ні ласки. [Кам. у.]

Нісенітнеця (*вздоръ, пустяки*).

Якъ би не сєє, тобъ було тєє. [Уш. у.]

Зъ пустого въ порожне переливати.

Городить ні се, ні те. [Черк. у.]

Городить теревені. [Черк. у.]

Що ти мелишъ?—ні зіму, ні літо. [Черк. у.]

До пуття поговоримо не знать-що. [Черк. у.]

Якъ нема чого, то й се здається. [Черк. у.]

Ідного часу несли грушки зъ лясу. [Уш. у.]

Ідному—вісімнадцять, другому—безъ двухъ двадцять. [Уш. у.]

Ні сє

И

Німе

По

Нічъ

Ніч

Ніч

Хто

По

Нужда.

(См.

На б

Кого

Навч

Боза

Якъ в

Образъ

(См. Бог

Якъ вжє

Обіцянка

(См. Наді

Дзінькує,

Багацько

Мягєа пє

Обопольністі

Рука руку

Мамко! хва

Ні сюди, ні туди (неловкое положеніє).

И сюди боляче, и туди горяче. [Уш. у.]

Німець (нѣмецъ).

По німецькі нецкі, по руські корито. [Уш. у.]

Нічъ (ночь).

Нічъ своє право має.

Нічъ—мати, все покриває.

Хто по ночі ходить, той немочі шукає.

Під ночі—всі корови чорні. [Уш. у.]

Нужда.

(См. Біда. Бідний. Злидні. Лихо).

На безриб'ї и ракъ риба, на безлюд'ї и Хома чоловікъ. [Радом. у.]

Кого не припікає, той не посуває. [Уш. у.]

Навчиться ворожити, якъ нема що въ ротъ вложити. [Уш. у.]

Коза не хоче на торгъ—та видуть.

Якъ не підешъ на місто, то не буде чого їсти.

О.

Образъ (икона).

(См. Богъ).

Якъ вже ми Бога маємъ, то вінъ вже свячений. [Черк. у.]

Обіцянка (обѣщаніє).

(См. Надія).

Дзіньбує, паночку, за теплеє слово, а я вже зіму перезімовавъ.

[Камен. у.]

Багацько офірує, та нічого не дарує. [Рад. у.]

Мягка пистелюга—а твердо спати.

Обопольність (взаимность).

Рука руку мие, аби обидві біли були.

Мамко! хвали насъ,—ви мене, а я васъ. [Кам. у.]

ЗАГАДКИ.

Б.

- Барабанъ.** Зверху кожа, знизу тоже, а въ середині пусто.
- Безмінъ.** Тяжча голова одъ тіла. [Бѣльск. у.]
- Біда.** Єсть таке зілля, що и сліпи знають. [Ушиц. у.]
- Блоха.** а) Чорненьке, маленьке—хоць би яку гнилу колоду то переверне. [Уш. у.] б) Стоить панна на кранку, чухається въ поганку. [Ушиц. у.]
- Богъ, земля, вітеръ, нічъ.** Батько високий, мати низька, синъ кручений, дочка сліпа. [Уш. у.]
- Богъ, земля, очи.** Що въ світі богатше, що ліпше, а що швидше?
- Богъ, пічъ, вітеръ.** Тато високо, мама сліпа, дочка крива. [Ушиц. у.]
- Борона.** а) Чорна верста все поле вкрила. [Ушиц. у.] б) Дирява верста все поле закрила. [Каменец. у.] в) Дирява радужка все поле збігає. [Бѣльск. у.] г) Дирява плахта все поле закрила. [Бѣльск. у.] д) Попова хортиця по полі вертитьця. [Балтск. у.]
- Бочка.** Стоить дівка на дворі, на ій голи пацюри. [Бѣльск. у.]
- Будякъ.** а) Цвітки ангольскіі, а кіхті диявольскіі. б) Стоить колихаєтьсяця, красною головою величаєтьсяця, лежачи бодаєтьсяця.
- Буравъ.** Сірий кілъ черезъ дерево прошовъ.
- Буракъ.** а) Червоний когутъ по-підъ землю плює. [Ушиц. у.] б) Кондратъ, мій братъ, підъ землю пішовъ, грошей найшовъ. [Ушиц. у.] в) Зелений когутъ червоніє. [Ушиц. у.] г) Сидить півень у хліві, а косиці на дворі. д) Надъ водою стоить когутъ зъ бородою. [Ушиц. у.]

В.

Варстатъ. На штирохъ ногахъ, на двохъ верхахъ, на двохъ кишкахъ на одній голові. [Ушиц. у.]

Великдень. Сімъ літь мосту, на мості яблунька, на ній цвітть—весело, на весь світть. [Ушиц. у.]

Відра. Два голуби летять—зъ нихъ кровъ каптить. [Ушиц. у.]

Вієно, пічъ, попіль у печи. Одно каже: „світай Боже“; друге каже: „не дай Боже“; а третє каже: „мені все одно, що въ день—що въ нічть“. [Ушиц. у.]

Віль. Штири тики, два патики, сєме замахайло. [Ушиц. у.]

Виниць. а) Шатається, матається, по-підъ пічъ ховається. б) Скручений, звязаний—по хаті танцює. [Ушиц. у.]

Вітеръ. а) Що безъ нігъ біжить? [Ушиц. у.] б) Меже діръ біжить кінъ. [Уш. у.] в) Що рідше відъ води? [Ушиц. у.] г) Безъ рукъ, безъ нігъ—двери відчиняє.

Вітракъ. На восьми ногахъ стоить, а штирма очіма на вітеръ глядить. [Бѣльск. у.]

Вовець, песь, вівця. Прийшла потата підъ мої ворота—питається лепети,—чи въ домі попура. [Уш. у.]

Вовець, коза, собака, люди, коні. Прийшла шайда-байда, взяла стрики-брики; якъ почули м'якиники, та сказали житникамъ: „сїдайте на вівсяники, доганяйте шайду-байду, віднімайте штрики-брики.“

Вогонь. Червоне теля чорну корову сєє.

Вода, болото, очереть. Ідно біжить, друге лежить, третє стоить. [Уш. у.]

Вода. а) Іду, іду—ні дороги, ні слїду. [Уш. у.] б) Въ чимъ дзюри не вивертишь? [Уш. у.]

Вода и очереть. Одно каже: „ходімъ“, а друге каже: „поклонимся“.

Воли и пшениця. Ишовъ дорогою, найшовъ добро въ добрі и добро добромъ вигнавъ. [Уш. у.]

Воскъ. а) На вогні париться, а на вітрі сушиться. б) По воді ходить, по воді сохнеть.

Вишня. Вишневий смакъ,—чого воно такъ? [Уш. у.]

Г.

Гадюка. Кругленьке, довгеньке, на чолику лисеньке. [Уш. у.]

Гадюка и шабля. а) Ишовъ дорогою, найшовъ зло и зло зломъ зарубавъ. [Уш. у.] б) Середъ ліса кавалокъ желіза. [Уш. у.] в) За лісомъ-перелісомъ желізо лежить; ніхто ёго не може підняти. г) Посередъ села лежить залізо — ніякъ ёго въ руки взяти. [Уш. у. и Балтск. у.]

Гарбузь. а) Безъ віконъ, безъ дверей — повна хата людей. [Уш. у.] б) Маленькій погребецъ повенъ яецъ. в) Безъ рукъ, безъ нігъ на пліть лізе.

Гарбузиня. Тянулися старці черезъ пліть за пальці. [Уш. у.]

Голка. а) Желізна свиня, мотузяний хвістъ. [Радом. у.] б) Тоненька, тоненька — два пхає, а третій тримає. [Уш. у.]

Голова. Стоїть хапунъ, підъ хапуномъ сапунъ, підъ сапуномъ моргульці, підъ моргульцями поляна, підъ поляною лісь. [Уш. у.]

Голось. а) Не видати, не слихати, — тільки знати. [Уш. у.] б) Якъ Богъ дасть, то й вікномъ подасть.

Горохъ. Кріпко стоїть, слабко вісить, самъ косматий, кінець лисий. [Уш. у.]

Горшокъ. Чернець-молодець по коліна въ золоті. б) Чорна овечка на огні горить. [Уш. у.] в) Де впавъ, тамъ пропавъ [Уш. у.] г) Живъ, живъ — не нажився, вмеръ — не поховався. [Уш. у.] д) Чернець-молодець горе-горувавъ, своїхъ дітокъ годувавъ, — впавъ на землю, ніхто зъ него костей не позбиравъ. е) Ідну кобіту двоє дітей ссуть.

Гребень. Костяне, сростяне — черезъ гору свині жене. [Уш. у.]

Грімъ. а) Заривівъ вілъ за сто миль, за сто гіръ. [Уш. у.] б) На тимъ світі буби рубають — на цей світъ трискі летять. в) Шило-вило мотвило по-підъ небесами ходило, съ панами говорило. [Бѣльск. у.] г) Гуркотить, стукотить — сто коней летить. [Уш. у.]

Груба. Насередъ села лежить телиця вбита, хто йде, той руки до неї кладе.

Груша. Віса висить, хода ходить, віса впала, хода зыла. [Бѣльск. у.]

Грибъ. Стоїть при дорозі на одній нозі.

Гуска. Стоїть пані на дорозі, кричить: ай — ахъ! [Уш. у.]

Д.

День. Сірий віль всіх людей підвівъ.

Дерево, сердце. У лісі росте, зъ лісомъ ривняється, а зъ світомъ не видається.

Дзвони. а) Крикнувъ віль на сто гіръ, — зачалися збігати до ідної хати. [Уш. у.] б) Въ тучи дрова рубають—до насъ тріски литають. [Уш. у.] в) За лісомъ, за прилісомъ золоте теля реве. [Уш. у.] г) За лісомъ, за пролісомъ два вовки трублять. [Уш. у.] д) Сірії воли до Бога ревли. е) Вийду я на мість, потягну за хвість, а воно квалтъ кричить. [Радам. у.] ж) Крикнула вутка, на морі чутко; збіглися дітки до ідної матки. з) Сидить кокутъ на вербі, спустивъ коси до землі. [Каменецк. у.]

Дорога. Лягла Кася — простяглася, якъ би встала — до неба достала. [Уш. у.]

Дривітня. Єсть у насъ баранъ, та ніхто не вгадає скілько на ёму ранъ.

Душа. Безъ носа, безъ зубівъ, безъ тіла, — а все живе. [Уш. у.]

Димъ. а) Ще ся батько не вродивъ, а синъ уже ходивъ. [Уш. у.] б) Безъ рукъ, безъ нігъ на гору лізе. [Ушиць., Балтск. и Каменецк. уу.] в) За-кімъ ся тато вродить, то синъ ся по світі находить. [Уш. у.]

Дитина, парубоць, старець. Зрану ходило на чотири нозі, потому на дві, а послі на три. [Уш. у.]

Ж.

Жаба. Ходить по городу великого роду, — ноги якъ лопати, а сліда не знати. [Бѣльск. у.]

Жорна. Стукотить, грукотить, сімъ паръ коней летить; треба загадати, що імъ істи дати. [Каменецк. у.]

Жорновий камень. Сивий кінъ вибідає съ-подъ себе білий гний. [Бѣльск. у.]

Жолудь. Два столи, два човни и шапочка. [Уш. у.]

Жувъ. Летить — кричить, упаде на землю — землю риг. [Бѣльск. у.]

З.

- Завертка** (въ дверяхъ). Круть-верть, — въ черепочку смерть.
- Замокъ и ключъ**. Вігъ біглець, задравъ конець; нагнавъ дівку, штурхъ у дірку.
- Засувъ**. а) Дідъ бабі туркоче, бабі ся не хоче; дідъ бабу за тіло, — бабі ся схотіло. [Ушиц. у.] б) Пробивъ, прометеливъ поновій телиці при самій еростиці. [Ушиц. у.]
- Заяць**. Сивеньке, чорненьке — все подвір'я збігас. [Уш. у.]
- Звізди, небо, місяць**. Череда не лічена, толока не міряна, пастухъ не найманій. [Ушиц. у.]
- Зерно макове**. Чернець-молодець пішовъ въ землю, червону шапочку найшовъ и наверхъ вийшовъ. [Уш. у.]
- Зольниця**. Стоїть панна въ хаті, на ній листи въ латі. [Уш. у.]
- Зори**. Ишовъ Волохъ, розсипавъ горохъ, зачало світати, нема що збирати. [Уш. у.]
- Зуби**. а) За лісомъ, за прилісомъ дві жердки білого плаття висить. [Радомьса. у.] б) Два шнури хустъ білихъ висить, а межъ ними червопа запаска. [Ушиц. у.]

К.

- Кабакъ** (тыква). Стоять коні на призоні, — ні п'ють, ні їдять, — все гладки стоять. [Балтск. у.]
- Каганецъ**. а) Червоний дзендзелікъ, чорна ниточка. [Уш. у.] б) Очи зъ глини, а самъ зъ плитини. [Каменецк. у.] в) Чорна коробочка — золотий чопень. [Уш. у.]
- Кагла** (труба). а) Чорна курка чубкомъ [Уш. у.] б) Сівъ дідъ підъ кучою, заткнувъ дзюру онучою. [Уш. у.] в) Сидить півень надъ кручею, заткнувъ . . . онучею. г) Пришовъ чернець до черниці, — ляпъ черницю по потилиці. [Уш. у.]
- Калатало**. Помежъ двумя дубками б'ються Жидки лобками. [Ушиц. у.]
- Калина**. а) Середъ ліса-ліса червоне плаття вісить. [Ушиц. у.] б) Стоїть дідъ надъ водою зъ червоною бородою.
- Камінь**. Що росте безъ коріння? [Уш. у.]
- Капуста**. Була собі панна, мала на собі сто кожухівъ. [Уш. у.]
- Каша**. Сидить панна на прищічку, говорить пацір'я по-німецьку. [Уш. у.]

- Кіть и сало.** Віса вісить, хода ходить; вона просить коби віса впала — на віки пропала. [Уш. у.]
- Ключъ надъ колодцемъ.** Дідъ надъ дзюрою плаче. [Бѣльск. у.]
- Кобила.** Двоє слухає, четверо пляше, сто свище. [Бѣльск. у.]
- Коваль.** Прибігъ Харкiнськiй, заржавъ по кiнськi, вклякнувъ. стукнувъ, та й далі побігъ. [Уш. у.]
- Колеса.** а) Два брати старшихъ, два брати меньшихъ, старшиі зъ-заду, а молодши попереду біжать. [Уш. у.] б) Гурготить, стукотить, — штири коні біжить. [Уш. у.] в) Штири брати, — ідень другого не догонить. [Уш. у.] г) Штири брати: двоє не дожене, двоє не втече. [Уш. у.] д) Братъ брата гонить, николи не догонить. [Бѣльск. у.]
- Колодязь.** а) Насередъ села стоить бочка вина; съ тої бочки волочитьця вишечка. [Балтск. у.] б) У діда вісить, а у баби блищать.
- Коминъ.** Мама грубуля, дочка грубуля, а синъ кучерявий. [Ушиц. у.]
- Кочоплі.** Жиноцьке ремесло окіло обросло, посередині дірка.
- Корона.** Що вище Бога? [Ушиц. у.]
- Коцюба.** Стоить панна въ кутку въ червонимъ жупанку, въ червонимъ платку. [Уш. у.]
- Килишокъ.** Чи въ дому, чи въ дорозі на ідний носі, а хто ёго скалічить — жденъ (sic) дохторъ не злічить. [Ушиц. у.]
- Кудель.** Мамине чересло наоколо обросло. [Ушиц. у.]
- Кульбака.** Лізу, лізу по залізу на м'ясову гору. [Ушиц. у.]
- Курка.** Въ нашой невісти сорочокъ двісті, вітеръ повіває — тіло видно.
- Кишка.** Іжъ, не іжъ, то все ідно буде. [Ушиц. у.]

Л.

- Лава.** а) Дві ятровки склали до купи головки. [Ушиц. у.] б) Двоє ягнятъ ідну вівцю ссуть. [Ушиц. у.]
- Ластівка.** Шило-мотовило по-підъ небесами ходило, по-турецьки говорило, по-німецьки закидало.
- Лемішъ.** Сивий селезень по-підъ землю лазить.
- Лідъ.** а) Світлий якъ діаментъ, родюся відъ мами, боюся вогню. [Ушиц. у.]
- Лідъ на річці.** Разъ въ годъ криється бродъ.
- Лижео.** а) Штири ноги, а не звірь; єсть пір'я, а не пташка. [Бѣльск. у.] б) Въ лісі було, листье міло, — теперъ тримає душу й тіло. [Бѣльск. у.]
- Люди въ цереві и піпъ.** Повенъ хлівець овець, а межъ ними одинъ баранецъ. [Бѣльск. у.]
- Лехъ.** Игнатъ-багнатъ, при землі не знать. [Ушиц. у.]

М.

Маєть. а) Тичка, на тичці капличка повна людей. [Ушиц. у.] б) Насередь села стоить стріла, а въ тий стрілі сімсотъ и дві. [Балтск. у.] в) Підь однимъ ковнякомъ сімсотъ муживівъ. г) Стоить паличка, на ній капличка. [Каменецк. у.]

Маюгінъ. Батько деревяний, мама зъ глини, а діти трискачи. [Ушиц. у.]

Макітра. а) Мама широка, тато узенькій, а діти щенята. [Ушиц. у.] б) Мамина потичка, а татунівъ потакъ.

Мелниъ. Вігла щитка по-підъ воритка, вибігъ лечикъ, заклавъ мечикъ—щитка стала. [Уш. у.]

Мість. Ношу тягіръ кренкій, излучаю скали, а кріпко стою. [Уш. у.]

Місяць. а) Иде лісомъ не трісне, иде водою не плюсне. [Уш. у.] б) Сама на дворі, а сукня у хаті. в) Виросла верба посерідъ села, роспустила гілє на все підшільє. г) Лисий вілъ крізь ворота дивиться. д) Безъ рукъ, безъ нігъ, тільки зъ рогами, а ходить по-підъ небесами. [Радомьсл. у.] е) Повна піць паляницъ, а на середині книги. [Ушиц. у.]

Млинъ. а) Стукотить, грукотить, якъ сто коней біжить; треба встати погадати, треба конямъ трави дати. [Балтск. у.] б) Стоить дань нъ данахъ, на дванадцяти ногахъ. [Ушиц. у.] в) За лісомъ, за прилісома два кабани гуде. Вийшовъ Юркисъ, стукнувъ бужисъ — перестало гудіти, зачало шуміти. [Уш. у.]

Молоть. Самъ худий, а голова важить зъ пудъ. [Уш. у.]

Морєва. а) Сидить пані въ коморі, роспустила косы. [Ушиц. у.] б) Сама въ коморі,—коси на дворі. [Уш. у.] в) Жовта куриця підъ тиномъ кублиться. [Радомьс. у.]

Мрака. Сива кобила все поле облягла. [Уш. у.]

Миска. Коло ями всі стоять зъ булавами. [Ушиц. у.]

Мишъ, коєгутъ, вітъ. Вігла моргуля, питала крикуля: „чи е въ дома хапуля?“ [Уш. у.]

Н.

Нагайка. Що то таке, що скрученєє вдвоє, зубівъ не має, а добре кусає. [Бѣльск. у.]

Небо, земля, вода, нічъ. а) Мама широка, тато vysokій, синъ кручений, а невістка сліпа. [Ушиц. у.] б) Два стоить, два ходить—шводу робить. [Ушиц. у.]

- Нічъ и день.** а) Чорна корова всіхъ людей поборола, а біла кобила всіхъ зведе. [Ушиц. у.] б) Чорне сукно лізе въ вікно. [Ушиц. у.]
- Ніжъ.** Тиснешъ—лізе, не тиснешъ—то стоить. [Ушиц. у.]
- Ножниці.** Два кінці, два кольці, посередині цвяхъ. [Ушиц. у.]
- Нісъ.** Стою меже двома світлами, природа моя горбата, богати соки мої збирають, а бідни на землю кидають. [Ушиц. у.]

О.

- Обідъ.** Коло хати, коло ями всі сидять зъ колами. [Каменец. у.]
- Облака.** Толока неміряна, череда не лічена, а пастухъ рогатий. [Ушиц. у.]
- Образи.** а) Ставъ підъ стіною, підперся палицею костяною. [Ушиц. у.]
б) Стоить дерево середъ села, въ каждый хатці по шлячці, тільки въ коршмі нема. [Ушиц. у.]
- Огірки.** Підъ хворостомъ двоє зъ хвостомъ. [Уш. у.]
- Огірокъ квашений.** а) Встромивъ якъ рігъ, а винявъ якъ хлякъ, а зъ нѣго капъ-капъ. [Ушиц. у.] б) Всунувъ якъ м'яло, винявъ да й звало. [Радомьсл. у.] в) Стоять коні на припоні, — не п'ють, не ідять, а все повни стоить. [Ушиц. у.]
- Огонь.** а) Якъ літо такъ зиму чоловікъ безъ ёго не може бути. [Ушиц. у.]
б) Пришовъ хтось, узявъ щось, — вийду я за нимъ, — не знаю за кімъ. [Ушиц. у.]
- Ожо.** Голе въ середину ховається, а мохнате зъ мохнатимъ стуляється.
- Оріхъ.** а) Рісь, рісь—не дорісь, ему ся тіло залупило, вінъ на дівчину полізъ. [Ушиц. у.] б) Кругленьке, маленьке, на чолику лисеньке. [Ушиц. у.]
в) Крепко стоить, слабо вісить; самъ косматій, кінець лисий. [Уш. у.]
- Очеретъ.** Стоить дідъ надъ водою, трясє бородою. [Ушиц. и Бѣльск. у.]
- Очі.** а) Два шнури до неба. [Бѣльск. у.] б) Братъ зъ братомъ черезъ дорогу живуть, а ідень другого не бачить. [Бѣльск. у.] в) Черезъ межу братъ брата не бачить. г) Два ужики все підъ лісь бігали. [Каменецк. у.] д) Людська природа кругомъ обросла, прийде біда, потече вода. [Бѣльск. у.]

II.

- Палка.** Ні очей, ні ушей, а сліпцівъ водить. [Бѣльск. у.]
- Пальці** (прядуть кужиль). а) Стоить пять бративъ підъ стріхою, пять на дворі, и ти, що на дворі, сухи, а ти, що підъ стріхою мокри. [Ушиц. у.] б) Десять козъ тягнуть на ноги роги.
- Папіръ.** а) Хоць зъ якої високої гори впаде — не разібъється, а впаде на воду — розплинеться. [Ушиц. у.] б) Поле біле, а чорне насіння, хто не вміє, то не посіє. [Радомысл. у.]
- Павутиня.** Що єсть въ хаті не тесане? [Уш. у.]
- Песъ.** Штири стоить, а пятый спати лягає. [Уш. у.]
- Перо.** Зверха космате, знизу гостре, сунешъ сухо, виймешъ мовре. [Ушиц. у.]
- Пічъ.** а) Мати гладуха, дочка красуха, синъ кучерявий. [Уш. у.] б) Біла кобила весь лісь переїла. [Бѣльск. у.] в) (Пічъ єсть хлібомъ). Сидить медвідь на лйцяхъ. [Бѣльск. у.] г. Лата на латі, а нитокъ не знати. [Бѣльск. у.]
- Плугъ.** а) Стоить на дорозі, росклавъ нозі; прийшовъ хлопъ — о землю нимъ — гоць! Бігъ помагай! б) Мій братъ Кондрать по-підъ землю ходить, червонці находить. [Ушиц. у.] в) Червоне чересло все поле занесло. [Ушиц. у.]
- Подушка.** а) Корова лежить, а шкура до води біжить. [Ушиц. у.] б) Чоловікъ якъ ляже спати, не може заснути безъ нѣго. [Ушиц. у.]
- Покійникъ.** Бігунчики біжать, ревунчики ревають, — сухе дерево несуть. [Ушиц. у.]
- Помочи.** Въ день якъ драбина, въ ночі якъ вузь. [Ушиц. у.]
- Поросята.** За лісомъ, за прилісомъ вовки шкуру мнуть. [Радомысл. у.]
- Порогъ.** Въ насъ єсть такі пахолки, що каждый кобіті заглядають підъ подолки. [Ушиц. у.]
- Постіль.** Має штири ноги, а не звірь; має піръя, а не птиця; має тіло, а не чоловікъ. [Ушиц. у.]
- Праникъ.** а) Загрива собака на воду бреше. [Ушиц. у.] б) Золоте теля на воду реве. [Каменед. у.] в) Білий песъ надъ водою бреше. [Ушиц. у.]
- Птиця.** Два рази родиться, а разъ хреститься. [Бѣльск. у.]
- Пчола.** а) Легка худоба, збира користь и для себе, и для Бога. [Бѣльск. у.] б) Вийду я на гірку, одчиню комірку; якъ би не гайдамаки, то збільбъ собаки. [Радомысл. у.] в) Летівъ птахъ черезъ Божій дахъ да й каже: „тутъ моє діло огнемъ погоріло.“ [Радомысл. у.] г) Ходить по

городу великого роду, а слiдивъ не знати. [Вѣльск. у.] д) Повний пень черешень, — нiякъ iхъ изъiсти. е) Повень пень черешень, а въ серединѣ напхато. [Ушиц. у.] ж) На черевi тарвалоць, а въ черевi ярмароць. [Радомысл. у.] з) Стоить Покрова, въ нiй дiрочка готова; летить Святъ-Духъ — у дiрочку штурхъ!

Пъявка. а) Чорне щеня безъ костей, безъ тiла. [Ушиц. у.] б) Безкосте, безмозгле — все море спливае [Ушиц. у.] в) Чорний... безъ косточоць перепливае море й Дунай.

Р.

Ракъ. а) Руками впирається, ногами лiзе. [Ушиц. у.] (Ракъ варений.) б) Иде въ баню чорний, зъ банi йде червоний одною головою, пiнацяту ногами. в) Иде рицаръ, при нимъ двi орудини на боцi; вилавъ пливе, а поринать не вмiс. [Ушиц. у.]

Редька. Баранъ у хлiвi, а хвiстъ на дворi. [Радомысл. у.]

Рiкъ. а) Стоить стовпъ до неба, на нимъ дванадцять гнiздъ; въ кождимъ гнiздi по чотири яйця, въ кождимъ яйцi по сiмъ зародкiвъ. [Ушиц. у.] б) Триста шпакiвъ, пiдцять кавоць, дванадцять воронъ зъ iдного яйця вилiзло. [Ушиц. у.]

Рожество, Паска, Тройця. Верхъ зелений, гилля золоте, листя мастке. [Ушиц. у.]

Роса. Впередъ ишла — ключи найшла; мiсяць уздривъ, сонце вкрато. [Каменец. у.]

Рукавиця. а) Не на томъ ты взявъ, щобимъ съ тобою спавъ, а на то, що би своє тiло въ тебе пхавъ. [Ушиц. у.] б) Загорожу хлiвець на пiять овецъ. [Ушиц. у.] в) Мацу-мацу по лавцi — надибала рогаца, устромила голяча. [Ушиц. у.] г) Маць-маць по лавцi — найшовъ мох-навцi. [Ушиц. у.] д) Червоне пхасъ въ чорне. [Ушиц. у.]

Рушниця. Въ куточку на колючку нагла смерть вiсить. [Вѣльск. у.]

Риба. а) Шуварова дочка шуваромъ ишла, сiмъ сорочоць несла, та й ще змерзла. [Ушиц. у.] б) Кину я палицю, пiйму нагалицю: скубаю не пiр'я зъ неi, а м'ясо. [Ушиц. у.] в) Не тимъ я богачоць, що по десятъ сорочоць. [Ушиц. у.] г) Безъ рукъ, безъ ногъ по водi пливає. [Ушиц. у.] д) Очеретомъ — рогозою шярить, сiмсоть сорочоць на собi носить. [Ушиц. у.]

С.

- Самоваръ.** У доброго молодця тече зъ кінця. [Ушиц. у.]
- Сани.** а) Иде по-підъ лісъ—задеръ нісъ. [Ушиц. у.] б) Два вовки біжать— обидва въ небо глядять. [Ушиц. у.]
- Сверделъ.** а) Лізе якъ вузь зъ ями, викидає трубами. [Ушиц. у.] б) Сидить на острішку, крутить лемішку. [Ушиц. у.] в) Чорний волице черезъ стіну дрище. [Ушиц. у.]
- Світъ.** Чорне сукно лізе въ вікно. [Ушиц. у.]
- Сволокъ.** Десятеро поросять одну лѣху ссуть. [Ушиц. у.]
- Свиня.** а) Що то таке: не слабе, а все стогне? [Бѣльск. у.] б) Пришли Німці підъ бабини сінці, стукотять, а не вміють одчинити.
- Серпъ.** а) Мусій горбатий—на все поле богатий. [Ушиц. у.] б) Кривенькій, маленький—все поле збігавъ. [Каменец. у.] в) Горбате, зубате—все поле збігає. [Ушиц. у.] г) Горбатий дідокъ все поле збігавъ. д) Кривеньке-маленьке усе поле оббігало, у коваля обідало. [Балтск. у.]
- Сідло.** Чоловікъ може іхати, але безъ ёго дуже трудно бути. [Уш. у.]
- Сіль.** Въ воді рості, води боїться. [Ушиц. у.]
- Скрипка.** а) Веселий пташокъ весело співає, кінъ на барана хвостомъ ківає. [Ушиц. у.] б) Въ лісі росло, до дому прийшло, на печі сохло, на рукахъ плаче. в) У лісі вирубана, сокирою вытесана—на рукахъ плаче.
- Слива.** Сикель विकінь, тіло збіжъ. [Ушиц. у.]
- Сновалка.** а) Чотири коні на одній нозі, пята по середині, жене за ними свині. [Ушиц. у.]
- Снопи, стигъ.** Всі синки подв'язани, батько—ні. [Ушиц. у.]
- Сонъ и Сонце.** Що наймилійше и що найсмачнійше? [Ушиц. у.]
- Сонце.** а) За лісомъ, за пролісомъ золота діжа сходить. [Ушиц. у.] б) Въ день є, въ ночі нема. [Ушиц. у.] в) Що найбарзій въ соломѣ влізе, якъ вона мокра. [Ушиц. у.] г) Напередъ ліса поляничка ся пече [Ушиц. у.] д) Мету, мету—не вимету, несу, несу—не винесу, пора прийде, само вийде. е) За горами, за лісомъ золотий кружокъ встає. ж) Въ вікно, въ двері не входить, а світло всюди. [Ушиц. у.]
- Сопли.** Що богачъ ховає у кешеню, то бідний кидає на землю. [Ушиц. у.]
- Сопілка.** За лісомъ, за прилісомъ золоте теля реве. [Балтск. у.]
- Сорока, свиня и вовкъ.** Скакля скаче, риндя рие, тікай, ринде—хорманъ іде. [Радомисл. у.]
- Соха.** Сивеньки кролики підъ землею ходять. [Балтск. у.]

- Старость.** Въ що чоловікъ вбирається, якъ встає рано. [Ушиц. у.]
- Стеля.** а) Сімсотъ невістоеъ, ідна подушка. [Ушиц. у.] б) Дванадцятєро лебедятъ на одній подушці сплять. [Ушиц. у.]
- Стерно.** Кільки на небі зірочокъ, стілько на землі дірочокъ. [Бѣльск. у.]
- Стіни.** Стоятъ коні на препоні, не пьють, не ідять, тільки крапче стоять. [Каменец. у.]
- Стіль.** а) Дубъ, на дубі липа, на липі конопля, на коноплі глиняникъ. [Ушиц. у.] б) Сімсотъ соколятъ на ідній подушці спить. [Ушиц. у.] в) Штири поросята одну свиню ссутъ. [Ушиц. у.] г) Штири брата підъ одною гилякою стоять. [Ушиц. у.]
- Ступа и чупіръ.** а) Мамине ся роздявило, татине ся наставило. [Ушиц. у.] б) Прийду до неі, стану неі, — зжену охоту до самого поту. [Радомьск. у.]
- Сито.** а) Въ лісі росло, на полю ся пасло, до дому прийшло, бабами трясло. [Бѣльск. у.] б) Въ лісі росте, въ стайні кохається, меже бабами хітається. [Ушиц. у.]

Т.

- Терлиця.** а) Безъ черева сучка бреше. б) Меже двома дубами завязло теля зубами. в) За лісомъ, за прилісомъ, меже двома дубами січе баба зубами. [Ушиц. у.] г) За лісомъ, за прилісомъ гавкає сучка безъ кишокъ. [Ушиц. у.] д) Стоить панна на дорозі, росклала штири нозі. [Ушиц. у.]
- Тінь въ хаті.** См. Сонце (д).
- Тісто.** а) Чимъ хлібъ у пічъ сажають? [Радомьск. у.] б) Звечора загорілось, къ світу засандачилось.
- Туманъ.** Сиви кабани усе поле залягли.

Х.

- Хрестъ.** Безъ чого християнинъ не може бути. [Ушиц. у.]

Ц.

Цвітть. Безъ чого хлібъ не буде? [Ушиц. у.]

Церква. Стоить дві труби, а въ тій трубі сорочки дві. [Ушиц. у.]

Цукоръ. а) Що солодше за медъ? [Ушиц. у.] б) Білий якъ снігъ, зубами мене кусають, або на воду пускають. [Ушиц. у.]

Цибуля. а) Червоне яйце по горі ся товче. [Ушиц. у.] б) Приїхала панна зъ чужихъ сторонъ. в) Я изъ тихъ бочокъ, що по вісімь сорочокъ. [Ушиц. у.] г) Бігла лялька коло ковалька въ трохъ кожухахъ та ще й змерзла [Ушиц. у.] д) Вийшла баба зъ-за-гірть, на ній дванадцять шкіръ. [Ушиц. у.]

Ч.

Часи. Не їсть и не п'є—ходить и б'є. [В'льск. у.]

Челюсти. Въ нашій корови чорні брови. [Ушиц. у.]

Чорнило. Папіръ єсть, перо єсть, але писати безъ н'го не буде. [Ушиц. у.]

Чобіть. Маму-мацу по-підъ лавку, надибала щось тепле. [Ушиц. у.]

Човенъ. а) Ногами сидить, руками робить и воно пливе. [Ушиц. у.] б) Візь безъ восей, дорога безъ піску, бичъ безъ тршаску.

Часникъ. Голова наверху, а борода въ землі. [Ушиц. у.]

Д.

Яблуко и чоловікъ. Виса висить, хода ходить; виса впаде, хода з'їсть. [Балтск. у.]

Язикъ. Лежить колода середъ болота—не сгниє, не спорхніє. [Ушиц. у.]

Яйце. а) Барилка безъ обручівъ, безъ дна, а въ н'мъ два сорти вина. [Ушиц. у.] б) Впаде зъ гори бочка—розіб'ється, нема такого майстера, щобъ її направивъ. [Ушиц. у.] в) Безъ обручівъ, безъ дна повна бочка вина. г) Ам'нь, ам'нь—замурований камінь. [Ушиц. у.] д) Въ ідній бочці два трунки—безъ чопа, безъ дюрки [Ушиц. у.] е) Барило, два трунки; ні чопа, ни дюрки. [В'льск. у.]